

VINDAFJORD KOMMUNE

Sentraladministrasjonen

Olje- og Energidepartementet
Postboks 8148 Dep.
0033 OSLO

015-05 LILLODDE/ENERGIDEP. DEPT	
04 / 1944 - 130	
DATO 20 FEB. 2005	
AN 521	EXCP.

Dykkar ref:

Vår ref:
99/00012-439

Sakshandsamar:
Inger Karin Nybru

Arkivkode:

Dato:
24.02.2005

Svar vedk. høyring NOU 2004:26 Heimfall

Vedlagt vert oversendt særutskrift av kommunestyresak. sak 015/05, høyring NOU 2004:26 Heimfall. Saka vert handsama i Vindafjord kommunestyre 08.02.05

Med helsing

Inger Karin Nybru
Inger Karin Nybru
sekretær I

Kopi til Kommunenes Sentralforbund

Utvalssaksnr	Styre/Utval	Møtedato
025/05	Formannskapet	08.02.05
015/05	Kommunestyret	08.02.05

Svar vedk. høyring NOU 2004: 26 Heimfall

Vedlegg som skal følge protokollen:

Saksutgreiing frå Haugesund kommune, datert 31.01.05

Samandrag av utvalet si innstilling

Særmerknad frå LO, LVK og KS

Fakta – lovverket i dag.

Bakgrunn:

Olje- og energidepartementet (OED) har sendt NOU 2004:26 Heimfall ut på høyring med frist 1. mars for å kome med uttale.

Kommunane på Haugalandet samarbeider om saksutgreiing i einskilte saker som vedkjem fleire kommunar. I denne saka har Haugesund kommune lagt forslag til saksutgreiing som følgjer vedlagt. Rådmannen viser til denne.

Vurdering:

Rådmannen viser til vurderingane i vedlagte saksutgreiing.

Rådmannen tilrår:

- Vindafford kommunestyre avviser det som vert oppfatta som fleirtalsforslaget i NOU 2004:26 Heimfall. Fleirtalet føreslår partielt heimfall samt lovtidspunktmodellen. Forslaget vil føre til sterkt salspress av kommunale- og fylkeskommunale kraftverk, og redusere monaleg høve til ei aktiv og berekraftig næringsutvikling lokalt.*
- Det er ikkje akseptabelt at eit nytt regelverk vert utforma utan at dei rettslege forholda knytt til EØS-avtalen er betre klarlagt, herunder transaksjonsmodellen. Det vert m.a. vist til juridisk vurdering utarbeidd av professor dr.juris Finn Arnesen ved UiO.*
- Vindafford kommune beklagar at avviking av heimfallsinstituttet som alternativ ikkje er betre utgreiia, m.a. om nasjonal styring og kontroll med forvaltninga av naturressursane kan ivaretakast av eit nytt konsesjonsregime.*
- Før nytt regelverk vert handsama i Stortinget må derfor reelle alternativ til vidareføring av heimfall vere utgreiia og framsett.*
- Dersom heimfallsinstituttet blir vidareført, og mot formodning vil omfatte dei kraftverka som kommunane eig, må eigarkommunane ha rett til full kompensasjon. Kompensasjonsordninga må heimlast i nytt lovverk.*

Formannskapet si handsaming - 08.02.05:

Dagfinn Torstveit foreslo for H:

Nytt punkt 6:

"Eierskapet har ikke bare en økonomisk og energipolitisk side, det er også et spørsmål om følelse og moral. Vannkraftressursene tilhører hele folket som helhet. Vår generasjon har ikke moralsk rett til å frata fremtidige generasjoner eiendomsretten til evigvarende naturressurser. Et slikt skritt vil være et svik i forhold til fremtiden."

Formannskapet tilrår samrøystes - 08.02.05:

Rådmannen si tilråding og H (Torstveit) sitt forslag.

Kommunestyret vedtar samrøystes - 08.02.05:

Formannskapet si tilråding.

Kommunestyret sitt vedtak er etter dette:

1. Vindaffjord kommunestyre avviser det som vert oppfatta som fleirtalsforslaget i NOU 2004:26 Heimfall. Fleirtalet foreslår partielt heimfall samt lovtidspunktmodellen. Forslaget vil føre til sterkt salspress av kommunale- og fylkeskommunale kraftverk, og redusere monaleg høve til ei aktiv og berekraftig næringsutvikling lokalt.
2. Det er ikkje akseptabelt at eit nytt regelverk vert utforma utan at dei rettslege forholda knytt til EØS-avtalen er betre klarlagt, herunder transaksjonsmodellen. Det vert m.a. vist til juridisk vurdering utarbeidd av professor dr.juris Finn Arnesen ved UiO.
3. Vindaffjord kommune beklagar at avviking av heimfallsinstituttet som alternativ ikkje er betre utgreiia, m.a. om nasjonal styring og kontroll med forvaltninga av naturressursane kan ivaretakast av eit nytt konsesjonsregime.
4. Før nytt regelverk vert handsama i Stortinget må derfor reelle alternativ til vidareføring av heimfall vere utgreiia og framsett.
5. Dersom heimfallsinstituttet blir vidareført, og mot formodning vil omfatte dei kraftverka som kommunane eig, må eigarkommunane ha rett til full kompensasjon. Kompensasjonsordninga må heimlast i nytt lovverk.
6. *"Eierskapet har ikke bare en økonomisk og energipolitisk side, det er også et spørsmål om følelse og moral. Vannkraftressursene tilhører hele folket som helhet. Vår generasjon har ikke moralsk rett til å frata fremtidige generasjoner eiendomsretten til evigvarende naturressurser. Et slikt skritt vil være et svik i forhold til fremtiden."*

Melding sendt:

- Olje- og Energidepartementet
- Kommunenes Sentralforbund

NOU 2004: 26 HJEMFALL - HØRINGSUTTALELSE FRA

Forslag til vedtak:

1. kommunestyre avviser det som oppfattes som flertallsforslaget i NOU 2004: 26 Hjemfall. Flertallet foreslår partielt hjemfall samt lovtidspunktmodellen. Forslaget vil føre til sterkt salgspress av kommunale/fylkeskommunale kraftverk og redusere betydelig muligheten til en aktiv og bærekraftig næringsutvikling lokalt.
2. Det er ikke akseptabelt at et nytt regelverk utformes uten at de rettslige forhold knyttet til EØS-avtalen er bedre klarlagt, herunder transaksjonsmodellens stilling. Det vises bl.a. til juridisk vurdering utarbeidet av professor dr. juris Finn Arnesen ved UIO.
3. kommune beklager at avvikling av hjemfallsinstituttet som alternativ ikke er bedre utredet, bl.a. om nasjonal styring og kontroll med forvaltningen av naturressursene kan ivaretas av et nytt konsesjonsregime (jfr. det rettslige rammeverket som gjelder ved utvinning av olje og gass på norsk kontinentalsokkel).
4. Før nytt regelverk behandles av Stortinget må derfor reelle alternativer til videreføring av hjemfall være utredet og fremsatt. Dette innebærer at forsvarlig behandling i Stortinget umulig kan skje i vårsesjonen.
5. Dersom hjemfallsinstituttet blir videreført og mot formodning vil omfatte de kommunalt eide kraftverkene, må eierkommunene ha rett til full kompensasjon. Kompensasjonsordningen må hjemles i nytt lovverk.

31.07.05

Bakgrunn

ESA¹⁾ har gitt uttrykk for at dagens konsesjonsregler²⁾ i vannkraftsektoren er i strid med EØS-avtalens regler om fri etableringsrett og frie kapitalbevegelser. Private aktører har i dag tidsbestemte konsesjoner på 60 år med påfølgende hjemfall til staten, mens offentlige aktører som kommuner og fylkeskommuner har evigvarende konsesjoner og har dermed beholdt eiendomsretten etter at 60 år er gått. Det er denne forskjellsbehandlingen av aktørene som ESA har anmerkninger til, ikke selve hjemfallsinstituttet. Norges standpunkt er at konsesjonsbestemmelsene er et ledd i ressursforvaltningen og faller dermed utenfor EØS-avtalens område.

Høsten 2001 startet en *interdepartemental gruppe* arbeidet med å vurdere hjemfallsordningen i forhold til ressursbruk og konkurranse i kraftsektoren. I dokumentet som ble fremlagt, ble det bl.a. understreket at gjeldende hjemfallsordning svekket konkurransen og økte ressursbruken i kraftsektoren samtidig som antall kjøpere til å overta kraftverk ble begrenset. Forslaget til ny ordning innebar at også kraftverk med kommunale eller fylkeskommunale eiere skulle omfattes av hjemfall samtidig som det ble stilt spørsmålsteget ved om kommunale og fylkeskommunale eiere som dermed ville bli fratatt betydelige verdier, ville være berettiget til erstatning (jfr. Grunnlovens § 105). Forslaget var ute på høring 1. kvartal 2003, og det ble fra mange høringsinstanser reist kraftig kritikk til prosessen. Det ble derfor krevd at et bredt sammensatt utvalg skulle foreta en ny vurdering. På denne bakgrunn ble Hjemfallsutvalget oppnevnt i april 2003. Overfor ESA er saken stilt i bero i påvente av lovendringer.

Utvalgets mandat har lagt til grunn at hjemfallsinstituttet skal videreføres, og at utvalget ut fra dette skal foreslå endringer. Avvikling er ikke et alternativ som utvalget skulle utrede. Samtidig oppstiller mandatet at erstatningsplikt ved hjemfall ikke inngår i utvalgets arbeid. De rettslige forholdene til EØS-avtalen var heller ikke nærmere avklart da utvalget startet sitt arbeid, for eksempel ved at ulike løsninger er drøftet med ESA. Utvalget har trukket inn noe norsk kompetanse på EØS-avtalen.

NOU-utredningen som nå foreligger, understreker kompleksiteten i saken. Utvalget har ikke greid å samle seg om en anbefaling av modell for fremtidig hjemfall. På samtlige seks prinsipielle områder som utredningen behandler, er det dissenser og flere forslag slik at utredningen som sådan ikke gir absolutte og nødvendige avklaringer om et fremtidig lovverk for kraftsektoren. Utvalget har på denne bakgrunn i liten grad gått inn på og synliggjort de direkte konsekvensene av lovforslagene.

I vedlegg 1 er det gitt et sammendrag av innholdet i NOU 2004:26 med bl.a. utvalgets sammensetning, mandat og forslag. Kommunene var representert i utvalget via KS foruten at Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar (LVK) og Samarbeidande kraftfylke hver for seg var representert. KS-representanten sammen med LO's representant og LVK-representanten har flere felles særmerknader som i sin helhet er gjengitt i vedlegg 2.

¹⁾ EFTA Surveillance Authority (ESA). ESA er EFTA sitt overvåkningsorgan.

²⁾ Industrikonsesjonsloven hjemler konsesjon ved erverv av vannfall og anlegg. Vassdragsreguleringsloven hjemler konsesjon for utbygging av anlegg og tiltak

Nedenunder gis det et kortere sammendrag av innholdet i NOU 2004:26:

Modeller for hjemfall: Det fremmes tre ulike modeller. Et flertall foreslår partielt hjemfall med 2/3 til staten og 1/3 til konsesjonæren som gjøres gjeldende for alle aktørene (både private og kommunale/fylkeskommunale). Staten og konsesjonæren beslutter i fellesskap hvorledes videre drift av anlegget skal organiseres.

Et mindretall foreslår tradisjonelt hjemfall for alle konsesjonærene med kompensasjon på inntil 20% av hjemfallets markedsverdi. Staten beslutter om oppgjøret skal skje i form av økonomisk vederlag eller eierandeler.

Et annet mindretall (bl.a. KS) foreslår prinsipalt transaksjonsmodellen. Det innebærer at dagens offentlige eiere beholder sine andeler og tidsubegrensede konsesjoner inntil bestemte transaksjoner, f.eks salg, utløser nye konsesjonsregler og hjemfall inntre (se vedlegg 2 KS sine særmerknader). Subsidiært går dette mindretallet inn for rettighetsmodellen. Det betyr at fra lovtidspunktet gis offentlige eiere rett til andel av hjemfalte anlegg tilsvarende en verdi på 45% på hjemfallstidspunktet.

Konsesjonsperiodens lengde: Flertallet foreslår at alle konsesjonærene med konsesjon fra lovtidspunktet gis konsesjonsperiode på 75 år. Mindretallet (bl.a. KS) foreslår at gjeldende konsesjonsperiode på 60 år videreføres.

Hvilke fallrettigheter skal omfattes ? Flertallet foreslår at alle vannfall som benyttes til kraftproduksjon, ervervet etter 1909 og som utbringer mer enn 4.000 naturhesterkreefter, skal omfattes av det nye regelverket. Et mindretall foreslår at de private konsesjonærenes konsesjonsperiode løper videre og at de offentlige beholder sine tidsubegrensede konsesjoner (jfr. transaksjonsmodellen) samt at private med erverv før 1909 også bør omfattes av nytt regelverk.

Fordelingen av verdier ved hjemfall: Utvalget er enige om at dagens ordning med foregrepet hjemfall³⁾ videreføres. Det er videre enighet i utvalget om å åpne for at alle vannfallsrettigheter med vilkår om hjemfall kan leies ut. I dagens regelverk er inntatt at ved hjemfallstidspunktet gis vertskommuner rett til inntil 1/3 av de hjemfalte verdier. Begrensninger er lagt ved en trappetrinnsmodell. Dette prinsippet viderefører utvalget.

Flertallet går inn for å moderere trinnene i modellen og når vertskommunen har fått sin andel, skal overskytende 1/3 tilfalle en større region⁴⁾. Et mindretall (statens representanter) går i mot at en større region skal kompenseres.

Erstatningsplikt ved hjemfall: Utvalget har vært avskåret fra å behandle spørsmålet om et nytt hjemfallsregime utløser erstatningsplikt ved hjemfall av de offentlig eide kraftverk jfr. Grunnlovens §105. Et mindretall er av den prinsipielle oppfatning at dette inntre. Et annet mindretall er uenig i at dette faller utenfor mandatet og har avgitt særmerknad om spørsmålet.

Forholdet til EØS-avtalen: Utvalget har ikke avlagt noen entydig avklaring på om forslagene er ihht. EØS-regelverket. Det er ulike syn i utvalget hvorvidt modellene og forslagene er i henhold til regelverket eller ikke. Representanten fra KS har

³⁾ Foregrepet hjemfall : når mindre enn 25 år av konsesjonstiden gjenstår kan gjøres avtale mellom konsesjonæren og staten om hjemfallet. I 1993 ble adgang til også å avtale umiddelbart hjemfall.

⁴⁾ Det tas ikke stilling til definisjon av regioner. I NOU'en vises eksempler med fylkene og NVE-regioner

prinsipielt tatt til orde for at staten må foreta avklaring med ESA og viser til at drøftinger i andre saker på andre områder har resultert i fremforhandlede løsninger, og følgelig blitt en ikke-sak.

Den 30. november 2004 avleverte Hjemfallsutvalget sin innstilling til Olje- og energiministeren. I skriv av 1. desember 2004 sendte departementet utredningen med forslag til nye regler om hjemfall ut på høring med høringsfrist 1. mars 2005.

Rådmannen har i sitt arbeid med høringsuttalelsen vært i kontakt med Haugaland Kraft AS samt eierkommuner i Lyse Energi AS. Eierkommunene i Lyse har på mange måter de samme interesser i saken som eierkommunene i Haugaland Kraft. Rådmannen har hatt tilgang til et felles grunnlag for uttalelse til høringsforslaget som en arbeidsgruppe med representanter fra Lyse Energi AS og dets eierkommuner har utarbeidet. I tillegg har Kommunenes Sentralforbund (KS) utarbeidet en oppsummering av forslagene i NOU'en, og oppsummeringen sammen med KS sine særmerknader er sendt ut i skriv av 30.12.04 til kommunesektoren (se vedlegg 1 og 2).

Rådmannens vurdering

Rådmannen vil understreke at spørsmålet om hjemfall og måten hjemfallsinstituttet innrettes på, har *vesentlige* konsekvenser for kommuner og fylkeskommuner som er eiere av kraftverk. Ikke minst er saken viktig for kommuner som kun er eiere av kraftverket, men ikke hjemstedskommune for selve anlegget. Som det fremgår av utredningen vil det i større grad gis kompensasjon til hjemstedskommunen i forbindelse med et eventuelt hjemfall. Eierkommunenes interesser er i skuffende liten grad ivaretatt av utvalget.

Haugaland Kraft AS er i dag et heleid kommunalt selskap med 7 kommuner i Nord-Rogaland som aksjonærer. Haugaland Kraft har egen kraftproduksjon i to kraftstasjoner i Etnefjellene (180 GWh), samt en mindre eierandel i Ulla-Førre anleggene (120 GWh). I tillegg har selskapet eierandeler i produksjonsselskapet Sunnhordland Kraftlag AS (SKL). Kraftproduksjon er SKL sin viktigste aktivitet. SKL eier og driver i dag i alt 8 kraftstasjoner i Kvinnherad, Fusa og Stord, og har 8,75 % eierandel i Sima kraftanlegg i Eidfjord. I 2003 var samlet produksjon 1477 GWh. Av produksjonen kommer 80 % fra Blådalsvassdraget (Blåfalli) i Matre i Kvinnherad kommune. Her er omtrent 30 % av nedslagsfeltet dekket av isbre (Folgefonna), noe som har utjamnende effekt på tilsigene slik at en øg kan få høy produksjon i år med lite nedbør. Gjennom en rettet emisjon våren 2003 er SKL gått inn som 15 % eier i Aktiselskabet Saudefaldene.

Eierne av Haugaland Kraft AS "eier" følgelig produksjonsanlegg med årlig midlere produksjon på ca. 900 GWh. Antas en verdi på 2 kr/kWh, representerer dette en verdi (før skatt) på mellom 1,5 - 2,0 milliarder kr. Dette understreker betydningen av denne saken.

Gjennom gjeldende aksjonæravtale overføres eierne årlig fra Haugaland Kraft 112,5 millioner kroner hvorav inngår aksjeutbytte og renter på ansvarlig lån. Meget viktig er også den rolle Haugaland Kraft spiller innen næringsutvikling, ikke minst innen energi- og kommunikasjonssektoren. Foruten tradisjonell vannkraft har Haugaland Kraft satset på andre energikilder som naturgass (eierandel i Haugaland Gass AS og Gasnor ASA) og avfallsforbrenning (eierandel i Sørvest

Varme AS som utreder bygging av forbrenningsanlegg). Eierkommunene i Haugaland Kraft har fokusert på å utvikle selskapet slik at det bidrar til utviklingen av regionen samlet og næringsutviklingen spesielt. Selskapet utgjør etter hvert det siste store industriselskap med lokal eierforankring. Dette har vist seg å være av stor verdi, bl.a. da regionen måtte løse problematikken knyttet til forlengelse av rullebanen ved Haugesund Lufthavn, Karmøy. Det er derfor med betydelig uro rådmannen registrerer at hjemfallsutvalgets flertallsforslag innebærer at det offentlige eierskapet skyves fra kommunesektoren til staten med ytterligere sentralisering til Osloregionen som resultat.

På dette grunnlaget er rådmannen sterkt kritisk til forslagene som fremmes av flertallsinnstillingene i utredningen. Rådmannen vil spesielt fremholde følgende synspunkter:

1. Salgspress

Lovtidspunktsmodellen som flertallet går inn for, vil føre til salgspress. Det skyldes at kraftproduksjonsanleggene en stund etter lovendringen vil starte og miste sin verdi fordi det blir kortere til tidspunktet for hjemfall og til slutt ha en verdi lik null for opprinnelige eier. For å unngå et slikt verdifall og sikre seg høyest mulig salgspris, må kommunene og fylkeskommunene selge innen rimelig tid etter lovendringen. Dette innebærer med stor sannsynlighet at kjøperne er utenlandske da Statkraft har begrenset handlefrihet til å kjøpe p.g.a. mulig monopolsituasjon (konkurranselovgivningen). Det er et åpent spørsmål om utenlandske eiere vil ha samme ansvar for lokale arbeidsplasser samt interesse for lokal næringsutvikling (se vedlegg 2).

2. Forholdet til EØS-regelverket

Forvaltningen av vannkraftressursene er en samfunnsmessig betydningsfull oppgave, hvor Norge de siste vel 100 årene har hatt et lovregime som sikrer nasjonal styring og kontroll, gjennom avklarte og forutsigbare rammevilkår for at kommunesektoren utøver det aktive eierskap lokalt og regionalt. Det er derfor uheldig at utvalget ikke er gitt anledning til å arbeide mer grundig igjennom alle prinsipielle sider av sakskomplekset. For eierkommunene er det derfor uakseptabelt at et nytt regelverk utformes uten at de rettslige forhold knyttet til EØS-avtalen er klarlagt. Det vises til for øvrig til særmerknaden fra medlemmene Felix, Lund og Nordlund: *"Disse medlemmer vil påpeke at det nærmest har vært regelen at Norge - ved spørsmål eller kritikk fra ESA mot norsk lovgivning - har svart med anmodning om forhandlinger og at man i de aller flest tilfelle har kommet frem til omforente løsninger, hvor ESA har vist forståelse for særlige norske behov og spesielle særtrekk ved det norske samfunn. Offentlig statistikk viser at de fleste saker er løst på et tidlig stadium i ESA's saksbehandling. I perioden 1999- 2003 er kun syv saker reist for Domstolen, mens i alt 129 saker er henlagt av ulike årsaker - ofte fordi ESA har funnet at staten har oppfylt sine forpliktelser".* Det vises også til at regjeringen har valgt å fokusere på spilleautomatlovgivningen, men vært adskillig mer passiv når det gjelder ESA sitt innspill angående hjemfall. Under slike konflikter har staten muligheter til å føre reelle forhandlinger med ESA med sikte på å finne frem til en felles forståelse av hvor de EØS-rettslige grensene går. Det er på det rene at ESA ønsker slike løsninger velkommen.

I skrivende stund vil rådmannen også trekke frem nye juridiske vurderinger som ble presentert på et hjemfallsseminar 20.01.05. Professor dr. juris Finn Arnesen ved UiO mener utfra EØS at dagens hjemfallsinstitutt innebærer en ulovlig forskjellsbehandling og at gitte vilkår om hjemfall ikke lenger kan håndheves (spes regler som gjelder for vannfall før 1909). Et aktuelt alternativ er at nye

regler om hjemfall kan innføres om reglene gjøres like for alle. Arnesen mener at EØS-retten når det gjelder transaksjonsmodellen (mindretallets forslag) ikke vil legge "..vesentlige begrensninger på muligheten for å innføre hjemfall for alle gjennom en transaksjonsmodell, så lenge den utformes slik at alle investorer stilles likt.."

For rettighetsmodellen mener Arnesen at en betydelig kompensasjon til kommuner og fylkeskommuner som følge av hjemfall ikke vil stride mot EØS-avtalen.

Arnesens konklusjoner er at utvalget også skulle ha behandlet vannfall ervervet før 1909 og at det før en stortingsbehandling er nødvendig med en avklaring med ESA. Hvis ikke kan Norge risikere at ESA anlegger sak og en dom i denne EFTA-domstolen kan føre til at stortingets eventuelle nye vannkraftlover må endres.

Det ble stilt spørsmål på hjemfallsseminaret om det nye aspektet burde få betydning for innstillingen i NOU 2004:26 og eventuelt føre til en utsettelse av høringsrunden og den videre behandling.

3. Alternativer til hjemfallsinstituttet som nasjonalt styringsgrep

Det er bred enighet om at forvaltningen av vannkraftressursene og behovet for nasjonal styring og kontroll må ligge fast. Det er imidlertid beklagelig at utvalget har vært avskåret fra å vurdere og legge frem reelle modeller for alternativer til hjemfallsinstituttet. Dagens regelverk er komplisert både for myndighetsutøver, konsesjonærer og offentlige eiere. Samtidig er det kjent at for utvinning av olje og gass på norsk kontinentalsokkel er det utviklet et rettslig rammeverk med konsesjoner, vilkår og skatteleggingssystem som nettopp sikrer nasjonal styring og kontroll med utnyttelsen av naturressurser. Alternativer til hjemfall må utredes, slik at nytt regelverk blir et effektivt rammeverk for kommunenes utøvelse av en aktiv og fremtidsrettet eierstyring i kraftselskapene til beste både for selskapet og fellesskapet.

Eierkommunene i Lyse Kraft skriver i sin høringsuttalelse at alternativer til hjemfallsinstituttet må utredes, før saken om lovendringer fremmes for *endelig* behandling i Stortinget. Dette er et synspunkt som eierkommunene i Haugaland Kraft bør gi sin tilslutning.

4. Kompensasjon ved hjemfall

En statlig overtakelse av vannkraftressursene fra kommunen/fylkeskommunene krever at erstatningsspørsmålet er inngående drøftet og avklart. Utvalget er i sitt mandat avskåret fra dette. Et ensidig vedtak om statlig overtakelse av rettighetene om 75 år betyr i realiteten en konfiskering av kommunal og fylkeskommunal eiendom uten erstatning for økonomisk tap. Grunnlovens §105 må komme til anvendelse ved hjemfall. Dersom staten ensidig vedtar hjemfall uten full erstatning, må eierne av Haugaland Kraft vurdere å fremme erstatningskrav.

5. Hjemfall av kommunalt eierskap svekker verdiskapningen regionalt

Flertallsforslaget innebærer at staten og konsesjonæren beslutter i fellesskap hvorledes videre drift av anlegget skal organiseres etter hjemfall. Det åpnes videre for at alle gis adgang til utleie. Det kan stilles spørsmålsteget ved de reelle virkningene av et slikt felles eierskap og en utleieordning. Muligheter for omstilling og fornying i selskapene begrenses, og det kan bli en uønsket monopolsituasjon av leietakere. Konkurransvilkår som vil gjøres gjeldende ved utleie er i liten grad redegjort i utredningen.

En fremtidig elermodell der staten og konsesjonær skal ha en form for felles styring, er lite hensiktsmessig. Kommunene utgjør ett av tre forvaltningsnivå med selvstendig ansvar og myndighet innenfor det til en hver tid gitte lovverk. Den foreslåtte videreføring av hjemfallsinstituttet medfører at viktige samfunnsoppgaver som forvaltes lokalt og regionalt, på lengre sikt blir tillagt staten. Kommunene blir avskåret fra å utøve viktige oppgaver slik som styring og forvaltning av vannkraftressursene på vegne av fellesskapet. Allerede på kort sikt kan dette også innebære økonomisk konsekvenser for kommunene. Det er heller ikke sikkert at den nye ordningen vil føre til mer effektiv drift. Det vises til at bestemmelsene i den nye energiloven allerede motvirker ineffektiv drift idet det konkurreres om strømkundene samtidig som monopoldelen knyttet til nettdelen allerede er under full statlig prisfastsettelse og kontroll. Det vises i den forbindelse til at EU-kommisjonen i sin årlige rapport om det åpne energimarkedet i Europa gir refs til mange av EU-landene for manglende implementering av direktiver på dette området. Dette har ført til at energimarkedet i en del land i praksis ikke er åpent. Kommisjonen mener at dette er det i siste instans forbrukeren som taper på. Det nordiske energimarkedet blir trukket frem som et eksempel på hvordan det egentlig burde være i alle medlemslandene (kilde: Brussel-nytt 01 2005).

Rådmannens konklusjon

Rådmannen anbefaler at Haugesund bystyre avviser det som oppfattes som flertallsforslaget i NOU 2004: 26 Hjemfall. Forslaget vil føre til sterkt salgspress av kommunale/ fylkeskommunale kraftverk og redusere betydelig muligheten til en aktiv og bærekraftig næringsutvikling lokalt.

Det er heller ikke akseptabelt at et nytt regelverk utformes uten at de rettslige forhold knyttet til EØS-avtalen er bedre klarlagt, herunder transaksjonsmodellens stilling. Det er videre beklagelig at avvikling av hjemfallsinstituttet som alternativ ikke er bedre utredet, bl.a. om nasjonal styring og kontroll med forvaltningen av naturressursene kan ivaretas av et nytt konsesjonsregime (jfr. det rettslige rammeverket som gjelder ved utvinning av olje og gass på norsk kontinentalsokkel). Før nytt regelverk behandles av Stortinget må derfor reelle alternativer til videreføring av hjemfall være utredet og fremsatt.

Dersom hjemfallsinstituttet blir videreført og mot formodning vil omfatte de kommunalt eide kraftverkene, må eierkommunene ha rett til full kompensasjon. Kompensasjonsordningen må hjemles i nytt lovverk. Dersom staten ensidig vedtar hjemfall uten full erstatning, må eierne av Haugaland Kraft vurdere å fremme erstatningskrav.

Avslutning

Rådmannen legger frem saken med forslag til vedtak som fremgår av sakens første side.

Vedlegg:

- Vedlegg nr. 1 : Sammendrag av utvalgets innstilling
- Vedlegg nr. 2 : Skriv fra KS til kommunesektoren
- Vedlegg nr. 3 : Fakta – dagens lovverk

VEDLEGG 1:

NOU 2004:26 HJEMFALL – SAMMENDRAG AV FORSLAGET

1. HJEMFALLUTVALGETS SAMMENSETNING

Hjemfallutvalget ble nedsatt ved kongelig resolusjon 4. april 2003 og har bestått av følgende 12 medlemmer:

Tore Vestbakke (leder), Kristiansand, advokat
Johan Fr. Remmen, Oslo, advokat
Lars Sørgard, Bergen, sjefsøkonom
Per Håkon Hølsveen, Oslo, ekspedisjonssjef, Olje- og energidepartementet
Frode Karlsen, Bergen, avdelingsdirektør, Finansdepartementet
Elena Bråten, Oslo, rådgiver, Moderniseringsdepartementet
Hans Olav Felix, Oslo, forbundsleder, Landsorganisasjonen i Norge
Caroline Lund, Oslo, advokat, Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar
Gunnar Martinsen, Ringsaker, advokat, Energibedriftenes landsforening
Kristine Ryssdal, Oslo, advokat, Prosessindustriens Landsforening
Merethe Storødegård, Stjørdal, regionsdirektør, Samarbeidende kraftfylke
Britt S. Nordlund, Harstad, fylkesvaraordfører, Kommunenes Sentralforbund

2. UTVALGETS MANDAT

Utvalget har hatt som oppgave å utrede fremtidig ordning for hjemfall av kraftverk. Mandatet har stilt opp flere premisser for arbeidet, blant annet :

- hensynet til langsiktig nasjonal handlefrihet, styring og kontroll med forvaltningen av vannkraftressursene og derigjennom et robust hjemfallsinstitutt
- hensynet til offentlige inntekter. Hjemfall tilfører staten og kommunesektoren økonomiske verdier. Inndragning av grunnrente er ett av flere argumenter for å beholde hjemfall i en eller annen form
- for å bidra til økt effektivitet i vannkraftsektoren synes det å være behov for en harmonisering av konsesjonsregelverket for alle aktørene
- et viktig premiss for utvalget arbeid er at fremtidig hjemfallsmodell er i overensstemmelse med rettslige rammeverk, herunder Norges internasjonale forpliktelser

Videre fremgår det av mandatet at utvalget skal legge til grunn at hjemfallsordning skal videreføres. Avvikling av hjemfallsinstituttet er ikke et alternativ utvalget skal utrede, men utvalget er bedt om å synliggjøre konsekvensene av en avvikling.

Videre er utvalget avskåret i mandatet til å vurdere spørsmålene om erstatningsplikt for offentlige eiere etter Grunnlovens §105.

3. UTVALGETS FORSLAG

Utvalget er enige om at videreføring av dagens regelverk verken er samfunnsøkonomisk eller rettslig ønskelig.

Videre fremhever flertallet at ved av en avvikling av hjemfall går en ordning tapt som kan nyttes til å ivareta overordnede samfunnshensyn i ressursforvaltningen i fremtiden. For alle konsesjonærer vil dette i praksis ansees som en irreversibel beslutning. Et mindretall (EBL og PIL) beklager at utvalget er avskåret i mandatet til å utrede dette i sin fulle bredde, herunder vurderinger av andre hensiktsmessige virkemidler.

Utvalget er enstemmige i at en modell med hjemfallsopsjon ikke anbefales.

I vurderingene av ulike modeller for et fremtidig hjemfallsregime har utvalget lagt vekt på:

- hjemfallets innhold
- konsesjonsperiodens lengde
- implementeringsordning av nye regler
- hvilke fallrettigheter som skal omfattes
- fordelingen av verdier ved hjemfall

Hjemfallets innhold

Hele utvalget går inn for løsninger som innebærer at konsesjonæren ved hjemfall har en rett til en andel i de hjemfalte anlegg eller til en andel av det hjemfalte markedsverdi. Hjemfallet omfatter eiendomsretten til vannfall, anlegg og reguleringer.

Et flertall foreslår partielt hjemfall med 2/3 til staten og 1/3 til konsesjonæren, men med innløsningsrett for staten mot full erstatning hvis særlige samfunnsmessige hensyn tilsier det.

Konsesjonæren og staten rår over sine respektive andeler av kraftproduksjonen, magasin og vanntilslutning. Staten og konsesjonæren beslutter i fellesskap hvorledes videre drift av anlegget skal organiseres. Forutsetningen er videre forretningsmessig drift og partenes ansvar er begrenset til sin andel av selskapsaktiva.

Et mindretall (fra departementene) foreslår tradisjonelt hjemfall til staten med kompensasjon i form av etteroppgjør til konsesjonær. Kompensasjonen foreslås satt til 20% av hjemfallets markedsverdi, og at staten fritt kan beslutte om oppgjøret skal skje i form av økonomisk vederlag eller eierandeler.

Et annet mindretall (KS, LO, LVK) foreslår prinsipielt transaksjonsmodellen. Det innebærer at dagens offentlige eiere beholder sine andeler og tidsubegrensede konsesjoner uavkortet inntil bestemte transaksjoner, for eksempel salg, utløses og nye konsesjonsregler og hjemfall trer inn. Subsidiært går dette mindretallet inn for rettighetsmodellen. Den innebærer konsesjonsregler som trer i kraft fra lovtidspunktet, og der offentlige eiere gis rett til en andel av det hjemfalte anlegget tilsvarende en verdi på 45%.

Konsesjonsperiodens lengde

Flertallet foreslår å utvide konsesjonsperiode til 75 år for alle eierne, med virkning fra lovtidspunktet. Det betyr at konsesjoner som for eksempel pr. i dag hjemfaller i 2010 eller 2020, får en fornyet periode fra 2005 på 75 år dvs hjemfall i 2080.

Mindretallet (KS, LO, LVK, Remmen, Vestbakke) foreslår at gjeldende konsesjonsperiode på 60 år videreføres. Disse medlemmene viser til at dette er i samsvar med gjeldende konsesjonsbetingelser og de peker videre på varsomhet mht å treffe bestemmelser som kan ha vidtrekkende betydning for senere generasjoner.

I utvalget er det uenighet om forståelsen av dagens praktisering av konsesjonsperioden. Representanten fra EBL har således avgitt særmerknad om dette spørsmålet.

Implementeringsordning av nye regler

Flertallet foreslår lovtidspunktmodellen. Det pekes på at innføring av vilkår om eiernøytralt hjemfall ved lov sikrer hensynet til langsiktig nasjonal råderett over vannkraftressursene og offentlige inntekter. Videre at alle eiere nåværende og

framtidige underlegges identiske rammevilkår. Dette flertallet har ikke funnet at transaksjonsmodellen i tilstrekkelig grad oppfyller øvrige sentrale premisser i mandatet, herunder EØS-rettslige forhold.

Mindretallet (KS, LO, LVK) foreslår implementering gjennom transaksjonsmodellen. For offentlige eiere innebærer dette at det er først ved transaksjoner som utløser endringer i konsesjonen de nye reglene kommer til anvendelse. Dette mindretallet begrunner forslaget med at det best ivaretar både hensynet til offentlig styring og kontroll og hensynet til dagens offentlige eiere. Med henvisning til utredning gjort av dr. juris M. Aarbakke mener dette mindretallet at det er anvist løsninger for en gjennomførbar transaksjonsmodell. Mindretallet er følgelig uenig i flertallets vurderinger hva gjelder forholdet til EØS-avtalens betydning.

Hvilke fallrettigheter skal omfattes

Flertallet foreslår at alle vannfall som benyttes til kraftproduksjon, ervervet etter 1909 og som utbringer mer enn 4.000 naturhestekrefter, skal omfattes av det nye regelverket. Dette betyr at privateide kraftverk som i dag er underlagt hjemfallsvilkår og samtlige offentlige eiere vil få en lik konsesjonsperiode fra lovtidspunktet på 75 år. Flertallet begrunner forslaget bl.a. med hensynet til EØS-avtalens bestemmelser om å unngå statsstøtte.

Et mindretall (departementene) er uenige i at spørsmålet om statsstøtte ved hjemfall trer inn.

Disse slutter seg derfor ikke til utvidelse av konsesjonsperioden.

Et annet mindretall (KS, LO, LVK) foreslår at de private konsesjonærenes konsesjonsperioder løper videre. Begrunnelsen er hensynet til verdinøytralitet og dette mindretallet kan derfor ikke se at det offentlige skal overføre store verdier til de private foretakene. Dette mindretallet mener at også erverv før 1909 bør omfattes av nye konsesjonsregler.

Utvalget har ikke tatt standpunkt til hvordan vannfall som i dag oppfyller vilkår for konsesjonsplikt, men som ikke benyttes til kraftproduksjon skal behandles.

Fordelingen av verdier ved hjemfall

Utvalget foreslår å videreføre dagens ordning med foregrepet hjemfall. Konsesjonæren gis med dette muligheten til å inngå avtaler med staten om foregrepet hjemfall og tilbakesalg eller leie. Videre er utvalget enige om å åpne for at alle vannfallsrettigheter med vilkår om hjemfall kan leie ut. Overfor offentlige eiere ansees dette som viktig insitament for å redusere eventuelle virkninger av salgspress.

I dagens regleverk er inntatt at ved hjemfall gis vertskommuner rett til inntil 1/3 av de hjemfalte verdier. Ordningen er i dag begrenset med en trappetrinnsmodell.

Flertallet foreslår å beholde trappetrinnsmodellen, men modererer trinnene. Når vertskommunen har fått sin andel skal overskytende av 1/3 tilfalle en større region. Regionsbegrepet har ikke utvalget gått nærmere inn på, da dette er under utredning. I dokumentet vises derfor forslaget med utgangspunkt i dagens NVE-regioner og fylkeskommuner som eksempler.

Et mindretall (departementene) går i mot at en større region skal kompenseres i tillegg til vertskommunen. Det påpekes at vannkraftressursene i størst mulig grad bør komme den norske befolkning til gode. Videre at det kan oppstå betydelige avgrensingsproblemer knyttet til regionsavgrensinger.

Vedlegg 2:
Særmerknad fra LO, LVK og KS
(medlemmene Felix, Lund og Nordlund)

Hjemfallsutvalgets Innstilling NOU 2004:26 ble overlevert Statsråd Widvey tirsdag 30. november 2004.

LO, LVK og KS - som utgjør et mindretall i utvalget - har avgitt felles særmerknad inntatt i NOU 2004:26 i kap 10.4.3. For å lette tilgjengeligheten, er særmerkningen inntatt i sin helhet nedenfor.

De tre organisasjonene står også samlet om en rekke andre særmerknader inntatt i ulike kapitler i innstillingen. For disse merkningene vises bla til NOU 2004:26 side 102 (kap 9.3.2.3), side 130 (kap 10.3.1.1) samt side 143 (kap 10.3.5)

Kap 10.4.3 Særmerknad fra medlemmene Felix, Lund og Nordlund

1. Innledning

Utvalgsmedlemmene Felix, Lund og Nordlund er ikke enig i flertallets forslag til hjemfallsmodell. Saken gjelder den fremtidige eiendomsretten til Norges viktigste landbaserte næring, eiendomsretten til våre naturressurser og eiendomsretten til landets grunnleggende infrastruktur. Vannkraftsektoren er i dag eid av det offentlige med 90%.

Disse medlemmer har som overordnet målsetning å sikre offentlig styring og kontroll med vannkraftsektoren, innenfor markedsmessige rammer og i tråd med Hjemfallsutvalgets hovedmandat. Ut fra denne målsetningen har disse medlemmer tre hovedinnvendinger mot flertallets forslag: For det første vil dagens kommunale og fylkeskommunale eiere (som tilsvarer 40% av produksjonen) ved flertallets forslag få sine evigvarende konsesjoner omgjort til tidsbegrensede konsesjoner, med hjemfall til staten av hovedtyngden av verdiene. Disse medlemmer kan ikke se at flertallets forslag inneholder noen virkemidler for å stimulere det kommunale og regionale eierskapet fremover. Forslaget yter heller ikke disse konsesjonærene en rettmessig kompensasjon for det tap de lider på hjemfallstidspunktet. Flertallets forslag tilgodeser bare de offentlige elere som raskt selger sine kraftanlegg, og gir derfor klare insentiver til slike salg.

For det andre åpner flertallets forslag for - og stimulerer til - salg av våre vannkraftanlegg umiddelbart. Etter praktiseringen av dagens konsesjonsregler vil en kjøper få konsesjon på 60 år, *regnet fra opprinnelig konsesjonstid*. Flertallets forslag vil gi kjøperen ny konsesjon, *regnet fra i dag*. Hovedtyngden av norsk vannkraftutbygging fant sted for mer enn 30 år siden, og flertallsforslaget vil i de fleste tilfelle gi kjøperen *mer enn fordoblet konsesjonstid*, sammenholdt med dagens regler. Denne markedsåpningen vil føre til en vesentlig verdiøkning av norske kraftanlegg, og det vil bli langt mer fristende å selge. I en rapport fra 2002 til OED konkluderer ECON med at den foreslåtte endringen "*kan utløse salgsras*", jfr bladet Energi 10/02.

Den tredje hovedinnvendingen er at hjemfall som foreslått av flertallet vil gi en *lovbestemt, evigvarende rettighet* til vannkraftanlegget til *konsesjonæren på hjemfallstidspunktet*. Det uttalte motivet er å stimulere dagens eiere til videre drift, men forslaget vil virke motsatt: Det er umulig i dag å forutsi eierskapet i vannkraftsektoren 60/ 75 år frem i tid, men flertallets forslag sikrer *dette ukjente*

fremtidige eierskapet evigvarende rettigheter til norsk vannkraft. En slik rett vil øke dagens markedsverdier ytterligere og styrke det salgspresset som er nevnt ovenfor. Dagens marked vil prise inn den evigvarende rettigheten flertallet vil gi fremtidige konsesjonærer.

2. Forslag til hjemfallsmodell

Disse medlemmer viser til at det råder stor usikkerhet om hvilken handlefrihet Norge har i forhold til EØS-avtalen. Dette er kommentert nærmere under pkt 5 nedenfor. Disse medlemmer mener det er maktpåliggende å rydde denne usikkerheten av veien før Norge tar endelig stilling til de fremtidige konsesjonsregler på vannkraftsektoren. På denne bakgrunn mener disse medlemmer at *den norske stat bør klargjøre forholdet mellom norsk rett og EØS-avtalen gjennom forhandlinger med ESA, og med utgangspunkt i de to modeller disse medlemmer mener bør ligge til grunn som mulige hjemfallsmodeller fremover*. Disse modeller vil bli presentert i det følgende, og er for korthets skyld kalt transaksjonsmodellen og rettighetsmodellen.

Det er disse medlemmers syn at de to alternative modeller som fremmes av mindretallet, i større grad ivaretar mulighetene for en videreføring av dagens offentlige eierskap, samtidig som begge modeller gir full markedsåpning, i motsetning til dagens hjemfallsregime. Det er videre disse medlemmers syn at begge modellene er innenfor de rammer EØS-avtalen måtte sette for norsk lovgiving på dette området, uten at det dermed er tatt stilling hvorvidt EØS-avtalen overhodet kommer til anvendelse.

Disse medlemmer mener en fremtidig hjemfallsmodell bør utformes i tråd med de forslag som fremmes nedenfor. Transaksjonsmodellen innfører like regler om begrenset konsesjonstid og hjemfall for alle nye kjøpere, og ivaretar samtidig hensynet til dagens offentlige eiere som ønsker å videreføre sitt eierskap. Avhengig av en EØS-rettslig avklaring foreslås dernest en modell - rettighetsmodellen - hvor nye regler innføres ved lovendring, men hvor dagens offentlige eiere gis erstatning dersom deres evigvarende konsesjon bortfaller på hjemfallstidspunkter. Hovedtrekkene i de to modellene er:

2.1. Transaksjonsmodellen

2.1.1 Nærmere om transaksjonsmodellen

Medlemmene Felix, Lund og Nordlund vil nedenfor gi en kort redegjørelse for en transaksjonsmodell slik de mener den bør utformes.

a) Kort karakteristikk av transaksjonsmodellen

Transaksjonsmodellen går i korthet ut på at enhver kjøper underkastes vilkår om hjemfall for vannfall kjøpt etter lovendringen, enten det skjer ved direkte kjøp av vannfall eller indirekte kjøp av vannfall gjennom erverv av selskap som igjen eier vannfall.

Denne likestillingen mellom kjøpere gjelder uavhengig av om kjøperen er en kommune, fylkeskommune og selskap eid av forannevnte eller staten, eller privat eller utlending.

For offentlige eiere som i dag har evigvarende konsesjoner, innebærer transaksjonsmodellen at de evigvarende konsesjoner videreføres inntil det gjennomføres en konsesjonspliktig transaksjon. Denne transaksjonen vil utløse de nye konsesjonsreglene, med påheftet hjemfall til staten 60 år etter tidspunktet for den konsesjonspliktige transaksjonen. Pr i dag er om lag 90 % av

kraftproduksjonen i offentlig eierskap. Av de resterende 10 % i privat eierskap er om lag 7 -8 % allerede underkastet vilkår om hjemfall. Offentlige eiere vil med andre ord etter transaksjons-modellen fortsette å være unntatt vilkår om hjemfall inntil de selv velger å foreta seg noe.

b) Transaksjoner som utløser vilkår om hjemfall

Salg av vannfall eller andeler i vannfall

Den som kjøper et vannfall eller en andel i et vannfall underkastes vilkår om hjemfall. Hjemfall inntreffer 60 år etter kjøpet. En slik utløsning av vilkår om hjemfall ved private og utlendingers erverv av vannfall følger allerede av dagens industrikonsesjonslov. Forslaget innebærer at også offentlige kjøpere underlegges denne regelen. Derved oppnås likebehandling.

Salg av andeler i selskap med ubegrenset ansvar

Den som kjøper en andel i et selskap med ubegrenset ansvar, dvs ANS, DA og lignende blir heretter underkastet vilkår om hjemfall. Dette følger også allerede av dagens industrikonsesjonslov for så vidt gjelder private og utlendingers erverv. Forslaget innebærer full likestilling av offentlige og private/utenlandske kjøpere.

Salg av andeler i selskap med begrenset ansvar

For å fange opp indirekte salg av vannfall må også salg av andeler i selskap med begrenset ansvar så som AS, ASA og lignende kunne utløse vilkår om hjemfall. Her må det fastsettes en terskel for hvor mye som kan selges før vilkår om hjemfall utløses. Se punkt c) nedenfor. Tilsvarende må indirekte salg av andeler i selskap som eier selskap med vannfall, kunne utløse vilkår om hjemfall.

c) Terskel

Det må fastsettes en terskel for hvor mye som kan selges i selskap med begrenset ansvar før vilkår om hjemfall utløses. Jo høyere terskelen settes desto større handlingsrom får dagens offentlige eiere. Dette hensynet må avveies mot faren for en uthuling av hjemfallsinstituttet, og hensynet til en retts teknisk gjennomføring.

Dersom terskelen settes til første aksje, vil vilkår om hjemfall utløses på det tidspunktet den første aksjen i selskapet selges etter lovendringen. En så lav terskel vil oppfattes som streng, men vil gjøre transaksjonsmodellen enkel. Dersom terskelen settes lavt nok vil det også hindre eventuelle forsøk på omgåelser.

Medlemmene Felix, Lund og Nordlund mener derfor at terskelen bør settes lavt.

d) Beregning av terskel

Disse medlemmer viser i kapittel 9.3.2.4 til ulike metoder til beregning av terskel ved henholdsvis direkte og indirekte erverv av aksjer i selskap som igjen eier vannfall.

e) Unntak

For å ikke hindre eventuelle ønskede fusjoner, omorganiseringer og lignende kan det vedtas en hjemmel for unntak fra utløsning av vilkår om hjemfall for en eller flere av denne typen transaksjoner. Forutsetningen må være at visse konkrete minimumsvilkår som for eksempel forbedret vannstyring i samme vannstreng må være oppfylt. Unntaket må baseres på forutsigbare og ikke-diskriminerende kriterier. Den nærmere utformingen vil også avhenge av om EØS-avtalen kommer til anvendelse.

Medlemmene Felix, Lund og Nordlund antar at en generell adgang til utleie kan redusere og til og med overflødiggjøre behovet for unntaksbestemmelser.

For ordens skyld understreker disse medlemmer at kommunesammenslutninger ikke bør anses som en konsesjonspliktig transaksjon.

f) Utleie

Som det redegjøres for i denne fellesmerkningen punkt 7 nedenfor, vil utleie være et godt alternativ for de offentlige eierne som ellers vurderes å selge. Etter endt leieperiode vil den offentlige eier igjen stå fritt til å disponere over sitt vannfall. Utleie vil også være et godt alternativ til fusjoner. I stedet for å slå sammen selskapet kan eierne sammen opprette nye driftsselskaper. Disse leier igjen anleggene fra eierne. På denne måten oppnår man en sammenslåing av driften uten å endre eierskapet til vannfallene.

g) Endelig utforming av transaksjons-alternativet

Medlemmene Felix, Lund og Nordlund er av den oppfatning at en endelig utforming av transaksjonsmodellen vil avhenge av utfallet av en avklaring av forholdet til EØS-avtalen. Dersom forvaltningen av vannkraftressursene faller utenfor EØS-avtalen, slik staten hevder, står Norge fritt i utformingen av transaksjonsmodellen. Dersom EØS-avtalen kommer til anvendelse, vil den endelige utformingen bero på hvilke løsninger man kan forhandle frem med ESA.

2.1.2 Begrunnelse

Medlemmene Felix, Lund og Nordlund vil nedenfor vise til de hensyn som klart viser at transaksjonsmodellen er langt bedre enn lovtidspunktsmodellen.

a) Hensynene bak utforming av nytt hjemfallsinstituttet

Offentlig styring og kontroll

Det er ikke behov for vilkår om hjemfall overfor offentlige eiere slik det er overfor private og utlendinger, for å ivareta det offentliges styrings- og kontrollbehov.

Offentlige eiere har et bredt samfunnsansvar, herunder både et miljømessig og økonomisk ansvar, overfor sine innbyggere. Kommunale og fylkeskommunale eiere tar hensyn til alle viktige forhold selv om de ikke omfattes av det til enhver tid gjeldende konsesjonsregelverket.

Det er dessuten enklere for Staten å overstyre kommunale og fylkeskommunale eiere enn private eiere dersom det skulle være nødvendig.

Grunnrønteinndragning/offentlige inntekter

Det kommunale og fylkeskommunale eierskapet gir gjennom rett til utbytte og renter på ansvarlige lån, betydelige årlige økonomisk bidrag til kommunene og fylkeskommunene. Dette mer enn kompenseres for fravær av inntekter til det offentlige gjennom hjemfall av vannfall eid av kommuner og fylkeskommuner. Kommuner og fylkeskommuner er i likhet med Staten en representant for sine innbyggere, og inntekter til dem er derfor inntekter til fellesskapet.

Harmonisering av regelverket mellom aktørene

Transaksjonsmodellen vil føre til en fullstendig likestilling av enhver potensiell kjøper av vannfall eller andeler i selskaper som eier vannfall, uavhengig av om kjøperen er en kommune, fylkeskommune, statlig eid selskap, privat, utlending eller kombinasjoner av forannevnte.

Enkelte anfører at transaksjonsmodellen vil ha innelåsningseffekt idet nåverdien for offentlige eiere uten vilkår om hjemfall vil være høyere enn for potensielle kjøpere som underkastes vilkår om hjemfall om 60 år. Medlemmene Felix, Lund og Nordlund viser til at transaksjonsmodellen innebærer full markedsåpning, men at den også respekterer den rettsbeskyttelse som ligger i de evigvarende konsesjoner offentlige eiere har. Bare gjennom transaksjonsmodellen er det foretatt en rimelig avbalansering av disse to hensyn.

Forenkling av lovgivning, forutsigbarhet og transparens

Lovtidspunktsmodellen er fra en regelteknisk synsvinkel enklere. Hensynet til enkelhet må likevel avveie mot andre hensyn, så som hensynet til ervervede rettigheter hos en stor gruppe av dagens konsesjonærer. Transaksjonsmodellen innebærer en slik interesseavveining i motsetning til lovtidspunktsmodellen.

Dersom terskelen for konsesjonspliktige transaksjoner settes ned mot en aksje, vil transaksjonsmodellen retts teknisk sett være forholdsvis enkel, forutsigbar og transparent.

Videre vises det til at transaksjonsmodellen i sin endelige utforming også kan gjøres gjeldende for vannfall ervervet før 1909. På denne måten vil en få et ensartet hjemfallsinstitutt som gjelder all vannkraftproduksjon i Norge. Motsetningsvis legger lovtidspunktsmodellen opp til et flersporet system i det vannfall ervervet før 1909 skal følge de gamle reglene.

Verdinøytralitet

Flertallets forslag om å forlenge dagens private konsesjonærers konsesjoner slik at deres vannfall først hjemfaller om 60 år fra lovendringen, vil innebære en omfordeling av verdier. Det vises her til denne merknaden punkt 6 nedenfor om omfordeling av verdier fra vertskommuner til private konsesjonærer. Transaksjonsmodellen vil i motsetning til flertallets forslag ikke innebære noen slik omfordeling.

b) Hensynet til dagens eiere

Rimelighet

De kommunale og fylkeskommunale e-verkenes kraftproduksjon er bygget ut og betalt av kommunene, fylkeskommunene og deres innbyggere. Dette er en form for sparing som er skjedd over lang tid. Lovtidspunktsmodellen innebærer at disse oppsparte verdiene skal overgis fra de offentlige eierne til Staten om 75 år.

Uavhengig av juridisk begrunnet erstatningsplikt krever en slik tvangsavståelse en samfunnsmessig god og rimelig begrunnelse. Disse medlemmer er tilhengere av et offensivt hjemfallsinstitutt, og foreslår derfor dette også innført for dagens offentlige eiere. Til forskjell fra de andre modeller som foreslås fra medlemmer i utvalget, tar imidlertid transaksjonsmodellen også hensyn til rettigheter som allerede er ervervet.

Det er hevdet at transaksjonsmodellen ikke er rimelig overfor et selskaps øvrige aksjonærer dersom én eller flere aksjonærer bestemmer seg for å selge en andel, slik at vilkår om hjemfall utløses. Det er hevet over tvil at transaksjonsmodellen også er bedre for de gjenværende offentlige aksjonærene i det hjemfall vil bli beregnet fra det tidspunktet aksjeoverdragelsen utløser vilkår om hjemfall og ikke allerede fra ikrafttreddelsen av lovendringen.

Valgfrihet

Både lovtidspunktsmodellen og transaksjonsmodellen vil åpne for fritt salg til hvem man måtte ønske. Det er positivt at kommuner og fylkeskommuner nå vil få en reell adgang til å selge og det til hvem de måtte ønske.

Salgspress

Lovtidspunktsmodellen vil føre til et salgspress. Det skyldes at kraftproduksjonsanleggene en stund etter lovendringen vil starte og miste sin verdi fordi det blir kortere til tidspunktet for hjemfall og til slutt ha en verdi lik null for opprinnelige eier. For å unngå et slikt verdifall og sikre seg høyest mulig salgspris, må kommunene og fylkeskommunene selge innen rimelig tid etter lovendringen.

Salgspresset vil, sett fra kommunale og fylkeskommunale eieres synsvinkel, forsterkes av midlertidige forhold som kan medføre irreversible salg. Som eksempler på slike forhold nevnes svak kommuneøkonomi i en periode, budsjettbalanse, konjunktorene i bransjen, tørr år/våt år, partifarge/ideologi og konsulenter og rådgivere som har selvstendig interesse i en transaksjon.

c) Samfunnsmessige og økonomiske virkninger av lokalt og regionalt eierskap

Kommuner og fylkeskommuner vektlegger også andre hensyn enn rene økonomiske hensyn i forbindelse med utøvelsen av sitt eierskap innen kraftsektoren.

Eierskapet sikrer selskapet lokal tilknytning. Foruten å sikre eksisterende arbeidsplasser og næringsliv tilknyttet selskapet, er disse bedriftene viktige motorer for satsning i det lokale/regionale næringslivet. Samlet gir dette viktige positive utslag for lokalsamfunnet og regionalt i form av arbeidsplasser, kompetanse, skatteinntekter og andre ringvirkninger.

d) Spredning av hjemfall

Det er utvilsomt en fordel for formålet om offentlig styring og kontroll at hjemfall spres over tid. Et samlet hjemfall av så godt som alle vannfallene med anlegg til samme tid, slik det vil følge av lovtidspunktsmodellen, vil være en betydelig utfordring for Staten å håndtere.

e) Erstatningsmessige konsekvenser

Ettersom transaksjonsmodellen gir de offentlige eierne større herredømme over når vilkår om hjemfall utløses vil det føre til mindre press på spørsmålet om de offentlige eierne har krav på full erstatning etter Grunnloven § 105.

2.2 Rettighetsmodellen:

Som det fremgår ovenfor foreslår medlemmene Felix, Lund og Nordlund subsidiært følgende modell:

2.2.1. Det innføres tidsbegrenset konsesjon for dagens offentlige eiere i tråd med gjeldende hovedregel - 60 år, med hjemfall til staten ved konsesjonstidens utløp

2.2.2. Dagens offentlige eiere, som etter 60 år må avstå sine kraftanlegg vederlagsfritt til staten, gis en lovfestet rett til en andel av anlegget eller dets verdi etter nærmere regler eller tilkjennes erstatning på hjemfallstidspunktet for det tap hjemfallet innebærer, tilsvarende 45 prosent.

2.2.3. Ved hjemfall tilfaller en tredel av det hjemfalte anleggs verdi vertsregionen (fylkeskommunen), hvor vertskommunen gis 33 prosent av inntil 250 Gwh, 10 prosent mellom 250 og 500 Gwh, 5 prosent mellom 500 og 1000 Gwh og 0,5 prosent over 1000 Gwh. Overskytende andel inntil en tredel går til fylkeskommunen

2.2.4 Dersom vertsregionen både mottar erstatning etter pkt 2.2 og en vertsandel etter punkt 2.3, kan den samlede utbetalingen samordnes etter nærmere regler.

2.2.5 Gjeldende bestemmelse i industrikonsesjonsloven § 2 nr 17 om at anleggene ved hjemfall skal være i driftsmessig stand videreføres

2.2.6 Bestemmelsene i industrikonsesjonsloven § 41 videreføres. Det innebærer:

- a) Ordningen med foregrepet hjemfall 25 år før konsesjonstidens utløp skal gjelde
- b) Adgangen for konsesjonæren på samme tid til å erverve eiendomsrett til de hjemfalte anlegg for en ny periode på 50 år skal gjelde
- c) Adgangen for konsesjonæren til å inngå avtale med staten om bruksrett til de hjemfalte anlegg, ut over opprinnelig konsesjonstid, skal gjelde
- d) Bestemmelsen i skatteloven § 18-6 nr 2 videreføres. Det innebærer at driftsmidler som hjemfaller til staten, kan avskrives med en høyere sats i den grad det er nødvendig for at driftsmidlene skal være helt avskrevet ved konsesjonstidens utløp.

2.2. 2.2.7. Det etableres en utleiemodell, med adgang til konsesjon for utleie av kraftanleggene innenfor konsesjonstiden nevnt under punkt 2.2.1

Det skal gis følgende kommentarer til forslaget:

Ad 2.2.1 Konsesjonstidens lengde

Det er disse medlemmers syn at konsesjonstidens lengde har to formål: på den ene siden å sikre en så lang tidshorisont at samfunnsøkonomiske investeringer vil bli foretatt og på den annen side sikre en langsiktig offentlig styring og kontroll gjennom hjemfallsordningen. Disse medlemmer viser til at det i dagens lovverk og i en nesten hundreårig konsesjonspraksis har vært en konsesjonstid på 60 år. Hovedtyngden av norsk vannkraft er allerede bygget ut, og det kan ikke ses noen investeringshensyn fremover på denne sektoren som skulle tilsi en lengre konsesjonstid. De forslag til hjemfallsmodell som er fremmet av utvalgets øvrige representanter inneholder store usikkerhetsmomenter med hensyn til endringer i eierstrukturen i vannkraftsektoren, og selv disse medlemmers forslag forhindrer ikke et betydelig salg fra offentlig eide kraftforetak. Ut fra nasjonale styringshensyn anser derfor disse medlemmer 60 års konsesjonstid for å være lang nok, som et sikkerhetsnett for fremtidig nasjonal styring og kontroll.

Ad 2.2.2 hva skal skje etter hjemfall

Disse medlemmer foreslår en annen ordning enn det som er foreslått i de andre hjemfallsmodeller. Forslaget går ut på å gi den offentlige eier som må avstå sine anlegg til staten i strid med ervervede rettigheter, en rett til en andel av anlegget med muligheter for videre drift eller en plikt for staten til å yte erstatning. Denne rettigheten gjelder de konsesjonærer som det på hjemfallstids-punktet foretas et inngrep i en etablert rettighet overfor. Det gjelder de konsesjonærer som ikke

lenger kan videreføre sin evigvarende konsesjon pga av de nye hjemfallsreglene. Dette forslaget skiller seg på et avgjørende punkt fra de andre forslag til hjemfallsmodell som er fremmet. Mens både statens forslag og forslaget om det partielle hjemfallet *tilgodeser konsesjonæren på hjemfallstidspunktet uavhengig av hvem det er*, er forslaget fra disse medlemmer om beskyttelse på hjemfallstidspunktet *forbeholdt den konsesjonæren som da lider tap*. Disse medlemmers hovedinnvending mot de to forslag er:

- ☐ forslagene gir evigvarende rettigheter til vannkraftanleggene til en ukjent gruppe konsesjonærer, uavhengig av om de kan bidra til å sikre offentlig styring og kontroll eller rent faktisk svekker denne
- ☐ forslagene reduserer den offentlige råderetten over vannkraftanleggene
- ☐ forslagene øker dagens verdi av kraftanleggene og bidrar til økt salgspress på kort sikt

For disse medlemmer er følgende hensyn avgjørende: å avveie: For det første det langsiktige behovet for offentlig styring og kontroll. For det andre hensynet til like konkurransevilkår for markedsaktørene. Og for det tredje hensynet til de offentlige eierne som på hjemfallstidspunktet tvinges til vederlagsfri avståelse av sine kraftanlegg til staten. De offentlige eiere som selger sine anlegg om kort tid vil ikke lide noe økonomisk tap, tvert i mot vil de oppnå en gevinst sammenholdt med dagens situasjon, jfr ovenfor. Det er følgelig bare de offentlige konsesjonærer som *ønsker å drive videre i offentlig regi, men som blir avskåret denne muligheten* ved hjemfall til staten, som fortjener rettsbeskyttelse på hjemfallstidspunktet. Det er disse medlemmers syn at disse konsesjonærer har et legitimt krav på erstatning i en eller annen form for de verdier som da blir tatt fra dem. Disse medlemmer kan ikke se at en slik hjemfallsmodell reiser EØS-rettslige problemer. Det innføres full likestilling mellom aktørene fra lovendringstidspunktet. Det åpnes for omsetning av eierandeler i alle kraftanlegg i vesentlig større grad enn i dag, og de nye reglene vil være såkalt eiernøytrale. De konsesjonærer som ytes erstatning i form av eierandel eller penger, mottar ingen begunstiging som markedsaktører eller ut fra nasjonalitet, men utelukkende ut fra en rettighetsposisjon som det gjøres inngrep i. Disse medlemmer har funnet en rimelig balanse mellom hensynet til den offentlige eier og hensynet til staten på hjemfallstidspunktet, ved en eierandel eller erstatning tilsvarende 45 prosent av det hjemfantes samlede verdi.

Ad 2.2.3 Vertsregionens rettigheter

Disse medlemmer slutter seg til det forslaget som ble fremmet av departementet i høringsnotat for så vidt gjelder vertskommunenes rettigheter, og som et enstemmig utvalg slutter seg til i kapittel 10.1.5.1 i utredningen. For så vidt gjelder vertsregionens rettigheter ut over det, støtter disse medlemmer det flertallet i utvalget går inn for i kapittel 10.1.5.2. Disse medlemmer viser til at vertskommunenes rettigheter til det enkelte anleggs verdi vil bli redusert sammenholdt med dagens regler.

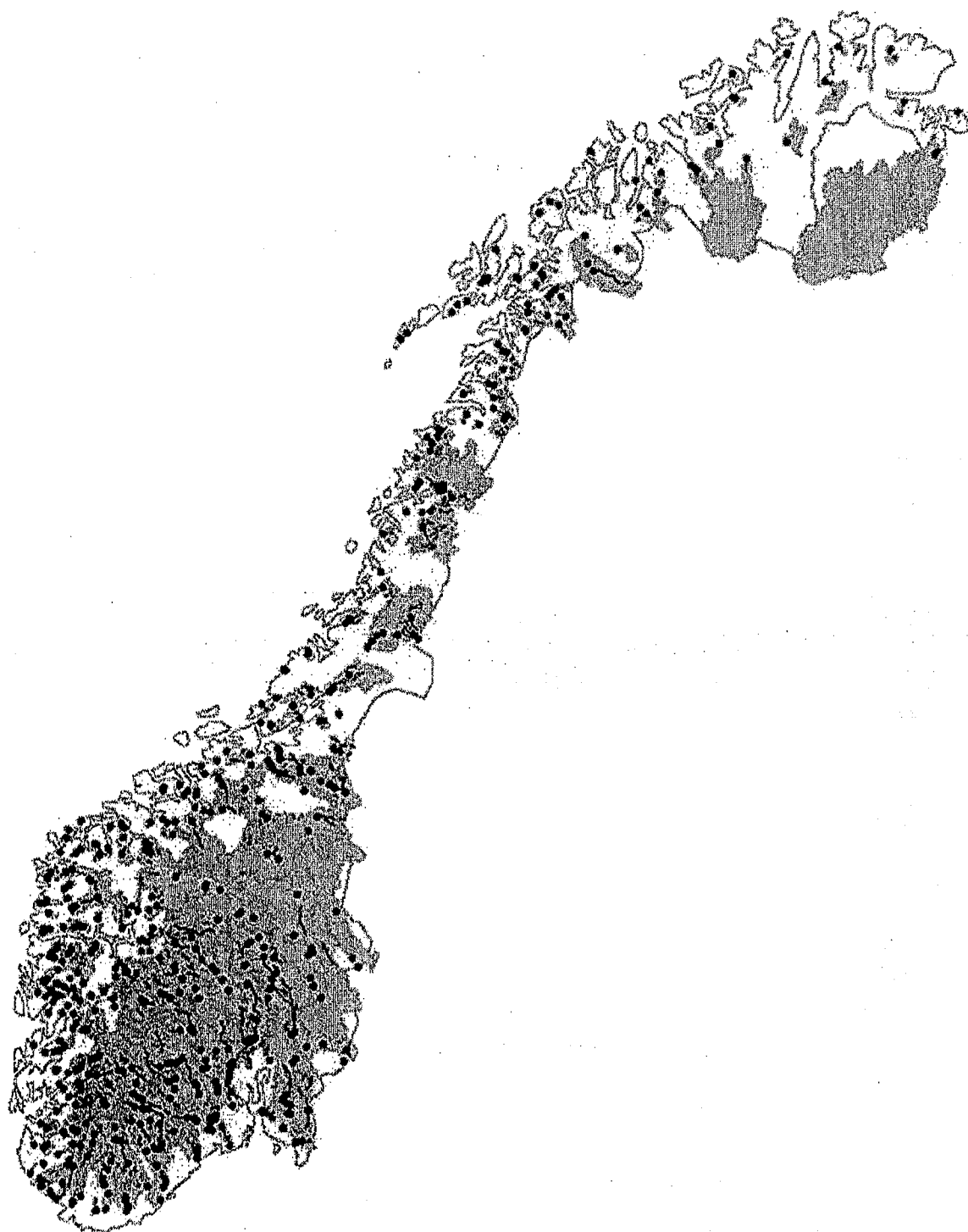
Ad 2.2.6 Foregrepet hjemfall m.v.

Disse medlemmer slutter seg til utvalgets anbefalinger gjengitt i utredningen

3. Medlemmene Felix, Lund og Nordlunds prinsipielle syn

Hjemfallssaken gjelder det fremtidige eierskapet til norsk vannkraftsektor. Saken har i seg to sentrale dimensjoner for Norge som nasjon: For det første gjelder den eierskapet til vår viktigste evigvarende naturressurs- vassdragene, og for det andre gjelder den eierskapet til vår viktigste infrastruktur - energiproduksjonen.

(Forts neste side)

Kartet viser en oversikt over kraftstasjoner, magasiner og nedbørfelt i Norge. Kartet illustrerer hvor store deler av landet som er berørt av vannkraftutbygging, og hvilket nasjonalt perspektiv spørsmålet om eierskapet til vannkraftsektoren har.

De endringer nye konsesjonsregler vil føre til i eierskapet i vannkraftsektoren, vil kunne bli bestemmende for våre etterkommere.

Norges energiforsyning bygger i all hovedsak på vannkraftproduksjon. Vår samlede vannkraftproduksjon er i dag 90 prosent eid av stat, fylkeskommuner og kommuner. Dagens dominerende offentlige eierskap har mye av sin bakgrunn i hjemfallsinstituttet og de konsesjonsregler som våre forfedre etablerte ved forrige århundreskifte. Hjemfallsinstituttet ble eksempelvis begrunnet slik i Ot.prp. nr 1(1909) s. 44:

"(...) vederlagsfri overgang til staten efter en viss tids forløp er bygget paa hensynet til at begrænse den utenlandske kapitals fremtidige raadighed vore vandfald."

Man talte videre om å forebygge *"denne kapitals (...) ubegrænsede erhvervelse av vore naturrigdomme."*

Etter innføringen av energiloven, vedtakelsen av EØS-avtalen og nye nasjonale konkurranseregler, er det ikke lenger anledning til - og neppe heller ønskelig - å videreføre den forskjellsbehandlingen som frem til i dag har vært av norske offentlige konsesjonærer på den ene siden og utenlandske/private konsesjonærer på den annen side. Disse regler har i følge ECON virket *"som en uoverstigelig barriere mot å utvikle hensiktsmessige selskapsstrategier og -strukturer"* (Notat 79/2000).

Slike likhetsbetraktninger fører likevel ikke så langt at det ikke lenger er ønskelig - eller anledning til - å ta nasjonale hensyn på vitale samfunnsområder for en nasjon. Om dette - og vannkraften spesielt - uttaler eksempelvis Kåre Willoch i sin bok *Utfordringer*, 2004, i avsnittet om Svekkelse av nasjonalt eierskap:

"Eierskapet til næringer som utnytter norske naturressurser, først og fremst vannkraft, petroleum og fisk, fortjener spesiell oppmerksomhet. Om vannkraften kan det sies at den som tror at dette bare er et økonomisk spørsmål, kjenner folkesjelen dårlig. Man kan av og til ønske at dagens norske aktører var bedre kjent med de voldsomme politiske reaksjoner som ble vakt da utenlandske interesser i tiden rundt forrige århundreskifte startet stortiltet utbygging av norsk vannkraft for utnyttelse i utenlandsk eiet industri i Norge.(...) At det var behov for inngrep for å sikre nasjonale interesser under samvirke med internasjonal kapital, vil neppe noen være uenig i. (...) De følelser som slike saker fremdeles reiser, kom sterkt frem under debatten om Oslo kommunes ønsker om å selge sine aksjer i kraftnett- og produksjonsselskapet Hafslund i 2003 (...) undertegnede advarte forsøksvis kraftig mot salgsplanene."

Lignende synspunkter ble fremført av tidligere industriminister Finn Lied i en tale til LVK's landsmøte på Røros august 2003. Han fremholdt:

"Eierskapet har ikke bare en økonomisk og en energipolitisk side, det er også et spørsmål om følelser og moral. Vannkraftressursene tilhører folket som helhet. Vår generasjon har ikke moralsk rett til å frata fremtidige generasjoner"

eiendomsretten til evigvarende naturressurser. Et slikt skritt vil være et svik i forhold til fremtiden."

Medlemmenen Felix, Lund og Nordlund deler disse synspunktene.

Våre vassdrag og vannkraftproduksjonen for Norge har i seg verdier som rekker langt ut over bedrifts- og samfunnsøkonomiske modeller. Disse medlemmer viser for så vidt til beskrivelsen i utvalgsutredningen kap 6.1.1. om Vassdragenes betydning for det norske samfunnet. Her fremgår det at et samlet utvalg understreker at vassdragene har *"stor nasjonal betydning."*

Staten har en rekke virkemidler for å styre samfunnssektorer av stor nasjonal betydning. For vannkraftens vedkommende kommer dette styringsbehovet blant annet til uttrykk gjennom omfattende skatte- og konsesjons-regler. Gjennom slike regler kan både store deler av verdiskapingen sikres nasjonalt og driften av vannkraftanleggene styres ut fra natur- og miljøhensyn. Det foreligger likevel klare begrensninger i disse rettsordningene som styringsverktøy:

Når det gjelder *skattesystemet* har utvalget blant annet i kap 6.2.1 vist til faktiske, økonomiske og rettslige begrensninger for så vidt gjelder inndragning av grunnrente. I tillegg til det som der er nevnt, vil disse medlemmer vise til den internasjonale skatteharmonisering som skyter fart og som ytterligere vil begrense Norges handlefrihet for så vidt gjelder sikring av verdiskapingen fra bruk av våre naturressurser. Om dette uttaler professor Asbjørn Rødseth i boka Ressursmakt og grunnrente 2002:

"Heimfall tryggar likevel det offentlege si stilling i tilfelle andre metodar for å trekkje inn grunnrente skulle bli vanskelegara å bruka. Eit tilfelle kan vera dersom EØS eller EU i framtida skulle tvinga oss til ei skatteharmonisering som går ut over grunnrenteskatten."

Ved konsesjonsregler styrer staten i utstrakt grad den faktiske driften av de enkelte vannkraftanlegg, og slike regler gir muligheter til å avbalansere de tunge interesseav-veininger enhver vannkraftutbygging krever mellom kraftinnvinning og miljøhensyn. Også her er det imidlertid klare begrensninger: Staten kan ikke gjennom konsesjonsregler kreve nedleggelse av anleggene eller legge restriksjoner på det som er kalt konsesjonens *"kjerne"*, eksempelvis ved å endre tillatt reguleringshøyde. På lang sikt vil slike spørsmål kunne bli aktuelle. Dette kan illustreres ved den svenske stats håndtering av spørsmålet om avvikling av kjernekraftverkene Barsebäck I og II. Fordi avviklingen innebar inngrep i etablerte rettigheter ble de møtt av omfattende erstatningskrav. Disse har skapt problemer for den ønskede gjennomføringen.

Disse medlemmer ser det derfor slik at verken skatte- eller konsesjonsreglene fullt ut ivaretar de sterke samfunnsmessige behov for styring og kontroll som foreligger i vannkraftsektoren. Det offentlige eierskapet har derfor en stor egenverdi.

I et internasjonalt markedsøkonomisk perspektiv har Norge som nasjon en rekke ulemper: Vi er en liten befolkning (begrenset marked), vi har lange avstander (høye transportkostnader), vi har et krevende klima (høyere driftskostnader) og vi ligger i periferien av et internasjonalt marked. For en nasjon med slike markedsmessige særtrekk blir det enda viktigere å sikre de konkurransefortrinn man måtte ha. Norge er særlig begunstiget med sine vannkraftressurser, og det

vil følgelig også ut fra et markedsmessig syn være maktpåliggende å sikre eierskapet til disse ressursene på lang sikt.

Vannkraften er evigvarende, forurensningsfri og verdens mest miljøvennlige energikilde. I beredskapssammenheng er kraftforsyningen utpekt som en av de kritiske samfunnssektorer, jfr Sårbarhetsutvalget - NOU 2000:24, hvor det heter: *"Bortfall av elektrisk kraft vil påvirke hvert enkelt individ og nesten alle samfunnsfunksjoner på en negativ måte. For den enkelte innbygger vil tap av strømforsyning raskt oppleves meget ubehagelig."* Også beredskapshensyn tilsier derfor sterk styring og kontroll med vannkraftsektoren.

Disse forholdene viser at en snever økonomisk tilnærming til vannkraften og den fremtidige styringen vil være en vesentlig for begrenset betraktningsmåte.

Det er disse medlemmers syn at bare gjennom et omfattende offentlig eierskap kan disse verdiene sikres for senere generasjoner. Det uttalte ønske om aktivt eierskap begrunnes med økt effektivitet; "synergieffekter". De største muligheter for en bedre utnyttelse av eksisterende regulerte vassdrag synes å være ved sammenslåing av kommunale verk som utnytter vassdrag som fysisk er naboer. Utøvelse av aktivt eierskap når det gjelder å realisere slike muligheter synes å være enklere å oppnå ved offentlig eierskap og en helhetlig vurdering av både kommunale og statlige verk. Det er vanskelig å se hva private eiere kan bringe inn her. Kommunale verk har i det senere inngått samarbeid for å spare kostnader ved samordning av administrasjon, vedlikehold og analyser av tilsig, utnyttingsstrategier for vann og markedsanalyser. Et slikt samarbeid vil utvikles naturlig ved offentlig eie. Videre utbygging av vannkraft vil ofte berøre eksisterende verk, og behovet for samordning og felles løsninger på miljøhensyn taler til fordel for offentlig eierskap.

. Samtidig må dette offentlige eierskapet både opptre og stimuleres innenfor de rammer nasjonale og internasjonale forpliktelser setter. Utfordringen blir å finne den rette balansen mellom hensynet til offentlig styring og kontroll og hensynet til at kraftforetakene får et tilfredsstillende markedsmessig grunnlag for sin virksomhet. Det er ikke disse medlemmers mål å sementere dagens eierskap, men det er viktig at nye konsesjonsregler fortsatt legger til rette for et omfattende offentlig eierskap i vannkraftsektoren.

De to forslag til hjemfallsmodell - såkalt tradisjonelt hjemfall og partielt hjemfall - som er fremmet av utvalgets øvrige medlemmer, vil begge gi like hjemfallsregler for alle aktører. Det er disse medlemmers syn at utvalget ikke har vist den nødvendige interesse for hvilke konsekvenser disse regelendringene vil kunne få på eierstrukturen. Disse medlemmer finner det derfor nødvendig å vise til hjemfallsartikkelen i bladet Energi 10/02, hvor innholdet av ECON's utredning for Olje- og energidepartementet om dette spørsmålet er gjengitt. I artikkelen heter det bla:

"Likt hjemfall kan utløse salgstras.

Såkalt eiernøytralt hjemfall som myndighetene legger opp til, åpner for omfattende strukturendringer i norsk energiforsyning. Fritt salg av kraftverk vil føre til færre og større enheter, med stort innslag av private og utenlandske eiere. Kommuner vil selge seg ut i betydelig grad når dagens strenge og diskriminerende konsesjonsregler endres, trolig til neste år. En slik utvikling blir skissert i utredningene som ECON Senter for økonomisk analyse har laget for Olje- og energidepartementet i forbindelse med arbeidet med å endre regelverket for vannkraftkonsesjoner og hjemfall."

Det er disse medlemmers syn at de forslag til hjemfallsmodell som er fremmet fra departementenes utvalgsmedlemmer og fra bransjehold, *vil øke sannsynligheten for salgsras ut over det ECON har lagt til grunn.* Bakgrunnen for dette er at begge de foreslåtte modeller etablerer *lovbestemte rettigheter til konsesjonær på hjemfallstidspunktet, rettigheter som ikke var en del av det regime ECON ga kommentarer til.*

Disse forslagene angir som mål å tilgodese det lokale og regionale eierskapet på lang sikt. Virkningen vil trolig kunne bli stikk motsatt, fordi den verdien som ligger i disse rettighetene *vil bli priset inn av markedet i dag.* Forslagene vil derfor øke markedsverdiene på kort sikt og ytterligere øke salgspresset. Det må også understrekes at forslagene *ikke er rettet mot dagens eiere som et insentiv til dem, men mot de som måtte være konsesjonærer om 60/75 år.*

4. Dagens spredte offentlige eierskap

Disse utvalgsmedlemmer ser store samfunnsmessige verdier i dagens spredte offentlige eierskap. Et spesielt positivt særtrekk i de senere årene har vært at mange av de kommunalt eide kraftforetakene har lagt et bredere samfunnsansvar til grunn for sin virksomhet, og at disse foretakene fremstår som noen av de viktigste samfunnsaktører i sin region, med særlig kompetanse og kapital. Videre er det knyttet verdifulle historiske røtter til dette eierskapet, både gjennom lokal innsats og lokal kapital. Disse medlemmer har sett det som en særlig utfordring å sikre et grunnlag i nye konsesjonsregler for å videreføre dette eierskapet for de kommunale eiere som ser en interesse i det. Verdien av dette eierskapet i distriktpolitisk sammenheng er senest understreket i Distriktskommisjonens utredning NOU 2004: 19 Om livskraftige distrikter og regioner.

De hjemfallsmodeller disse medlemmer anbefaler, *vil styrke mulighetene for å videreføre dette eierskapet både på kort og på lang sikt, samtidig som konkurranserettslige hensyn respekteres.*

5. Nærmere om EØS-avtalen

Disse medlemmer vil vise til at en viktig foranledning til at hjemfallssaken igjen står på dagsorden, er EØS-avtalens overvåkingsorgan ESA's brev 27. juni 2001 til den norske stat, hvor det ble reist spørsmål om de norske konsesjonsreglens forhold til EØS-avtalens regler om etableringsrett og kapitalbevegelse. Norges standpunkt har vært at konsesjonsreglene (og hjemfallsinstituttet) retter seg mot forvaltningen av norske naturressurser og eiendomsretten til vannkraftressursene, og derfor faller utenfor EØS-avtalens virkeområde. Etter EØS-avtalens artikkel 125 skal avtalen ikke på noen måte berøre avtalepartenes regler om eiendomsretten. Det vises til utredningen kap 3.

Det samme synet ble presentert for Stortinget forut for godkjenningen av EØS-avtalen. Det er også senere lagt til grunn i brede juridiske kretser, jfr NOU 1994: 12 om ny vannressurslov, hvor et samlet utvalg blant annet med representanter fra Olje- og energidepartementet, Justisdepartementets lovavdeling og fra kraftnæringen fremholdt følgende (s.60):

"Når det gjelder vannkraftsektoren, kan dagens ressursforvaltning og konsesjonspolitikken stort sett opprettholdes (...) Det er et grunnprinsipp i EU at ressursforvaltning er en nasjonal sak som tilligger offentlige myndigheter. Det sterke offentlige eierskapet i vannkraftsektoren er forenlig med EØS-avtalen, og

det samme gjelder reglene om forkjøpsrett, konsesjon og hjemfallsrett. Disse forhold berøres ikke av EØS-avtalen og vil heller ikke berøres av et eventuelt medlemskap i EU."

Dette synet er opprettholdt fra statens side, jfr første avsnitt ovenfor under pkt 3.

Hjemfallsutvalget er i mandatet bedt om å se på det rettslige rammeverket, blant annet *"Norges internasjonale forpliktelser, herunder EØS-avtalen."*

Hjemfallsutvalget er ikke sammensatt med kompetanse til å avklare kompliserte EØS-rettslige problemstillinger. Utvalget har derfor funnet det nødvendig å engasjere en ekstern EØS-utreder, se vedlegget til utredningen. Denne utrederen har på alle punkter som gjelder forholdet mellom norsk rett og EØS-avtalen kommet til andre konklusjoner enn den norske stat.

Disse medlemmer mener det med dette er skapt en uholdbar situasjon for så vidt gjelder en avklaring av Norges EØS-rettslige forpliktelser ved organiseringen av vannkraftsektoren. Det er både for utvalget og for den etterfølgende behandlingen uvisst hvilke innskrenkninger i handlefriheten EØS-avtalen eventuelt krever. Uten en avklaring av dette vil ikke Norge ha et tilfredsstillende grunnlag for å ta stilling til den fremtidige innretningen av hjemfallsordningen. Vårt handlingsrom synes å kunne variere betydelig, avhengig av om det er statens syn som legges til grunn eller utvalgets EØS-utreder. Det er blant annet innvendt mot transaksjonsmodellen at den er i strid med EØS-avtalen.

Disse medlemmer viser til at det forslag til hjemfallsmodell som er fremmet av de statlige representanter og det forslag som er kalt partielt hjemfall, begge bygger på EØS-utrederens konklusjoner. Disse forslagene innebærer derfor betydelige endringer for dagens konsesjonærer. Dermed har et flertall i utvalget gitt avkall på det handlingsrommet som staten over lang tid og entydig har lagt til grunn at Norge har i utformingen av det fremtidige hjemfallsregimet. Disse medlemmer beklager dette, særlig fordi vitale nasjonale interesser dermed er satt til side. Også disse utvalgsmedlemmer går inn for å likestille aktørene i kraftmarkedet fremover. Disse medlemmer likevel opptatt av *ikke å gjøre større inngrep i dagens kommunale og fylkeskommunale eierskap enn det markedsmessige hensyn og internasjonale forpliktelser måtte gjøre nødvendig*. Disse medlemmer finner det kritikkverdigg at den norske stat på et så vitalt samfunnsområde som kraftforsyningen, ikke har funnet det bryet verd å ta initiativ til forhandlinger med ESA, med sikte på å avklare det norske handlingsrommet for så vidt gjelder nye konsesjonsregler.

Disse medlemmer vil påpeke at det nærmest har vært regelen at Norge - ved spørsmål eller kritikk fra ESA mot norsk lovgivning - har svart med anmodning om forhandlinger og at man i de aller flest tilfelle har kommet frem til omforente løsninger, hvor ESA har vist forståelse for særlige norske behov og spesielle særtrekk ved det norske samfunn. Offentlig statistikk viser at de fleste saker er løst på et tidlig stadium i ESA's saksbehandling. I perioden 1999- 2003 er kun syv saker reist for Domstolen, mens i alt 129 saker er henlagt av ulike årsaker - ofte fordi ESA har funnet at staten har oppfylt sine forpliktelser. En henleggelse skjer gjerne etter uformelle diskusjoner med ESA om innholdet av statens forpliktelser. I ESA' årsmelding for 2003 er det uttalt på s.18 at det synkende antall åpningsbrev blant annet er resultatet av at *"an increasing number of cases are resolved by discussions between the Authority and the EFTA States at an early stage."*

Uformelle drøftelser om innholdet av EFTA-statenes forpliktelser er følgelig en innarbeidet del av ESA's kontrollvirksomhet. Under slike prosesser har staten muligheter til å føre reelle forhandlinger med ESA med sikte på å finne frem til en felles forståelse av hvor de EØS-rettslige grensene går. Det er på det rene at ESA ønsker slike løsninger velkommen.

Disse medlemmer finner det kritikkverdig at den norske stat frem til nå ikke har søkt slik avklaring for så vidt gjelder vannkraftsektoren, med sikte på å finne akseptable løsninger innenfor det spillerom statene har. Dette er særlig klart fordi alle endringer i dagens ordninger vil føre med seg komplekse EØS-rettslige problemstillinger som det nettopp ville ha vært av betydning å få avklart med ESA på forhånd.

Det er disse medlemmers syn at Norge bør ta et slikt initiativ overfor ESA for så vidt gjelder konsesjonsreglene på vannkraftsektoren.

6. Forholdet til de private konsesjonærer

Medlemmene Nordlund og Lund viser til at om lag 8 prosent av kraftsektoren er eid av private foretak, i all hovedsak Hydro og Elkem. Disse konsesjonærer har tidsbegrensede konsesjoner begrenset til 60 år, og med hjemfall til staten deretter. De fleste av disse konsesjonene vil hjemfalle til staten i perioden 2015-2030.

Flertallet i utvalget foreslår å endre gjeldende regelverk for de private konsesjonærene slik at også disse konsesjonærene meddeles *nye konsesjoner på 60 år fra lovgivningstidspunktet*. Så vidt skjønnes er begrunnelsen en form for likhetsbetraktning med dagens offentlige eiere, som foreslås gitt nye konsesjoner på samme tid og at EØS-avtalen pålegger Norge å endre reglene slik.

Disse medlemmer kan ikke slutte seg til flertallets forslag på dette punkt. Forslaget innebærer en verdioverføring fra staten og til de private konsesjonærer på flere milliarder kroner. Disse medlemmer kan vanskelig forstå begrunnelsen for en slik verdioverføring, hvis det ikke er en forpliktelse Norge har som følge av EØS. De private konsesjonærene har investert i og bygget ut sine kraftanlegg på vilkår om en samlet konsesjonstid på 60 år, og har ikke hatt noen forventninger om en vederlagsfri forlengelse av denne, slik flertallet legger opp til.

En ikke ubetydelig del av kraftproduksjonen i privat regi foregår i dag i såkalte *"konsesjonsfrie anlegg"*, dvs anlegg som er ervervet før konsesjonslovgivningen i 1909. Under Hjemfallsutvalgets arbeid har Olje- og energiministeren klargjort at det ligger utenfor mandatet å vurdere disse anleggene.

Disse medlemmer vil vise til at Regjeringen i mandatet har bedt utvalget legge vekt på *"Harmonisering av regelverket mellom aktørene"*.

Disse medlemmer finner det på denne bakgrunn underlig at noen av aktørene - de private konsesjonærene med konsesjonsfrie anlegg - unntas allerede i mandatet fra dette harmoniseringsønsket, og uten nærmere begrunnelse. Enda mer oppsiktsvekkende blir det når flertallet i utvalget ønsker å tilgodese de private konsesjonærene med hjemfall med vesentlig forlengede konsesjonsperioder på de anlegg som er konsedert, og de private utbyggere uten konsesjon og hjemfall samtidig skal beholde sine privilegier fra tidligere tider.

Disse medlemmer kan ikke se det annerledes enn at den reelle begrunnelsen har vært et ønske om å begunstige de private konsesjonærene og ikke et ønske om regelharmonisering.

Det hefter usikkerhet knyttet til de private konsesjonærenes status under et nytt hjemfallsregime, og utvalgets EØS-utreder har antatt at Norge vil være forpliktet til å forlenge konsesjonstiden, slik et flertall i utvalget går inn for. Disse medlemmer vil vise til at staten i Olje- og energidepartementets høringsnotat av desember 2002 la til grunn at gjeldende konsesjonsregler og konsesjonstider skulle videreføres for de private konsesjonærene, og at dette var i tråd med Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.

Det er disse medlemmers syn at spørsmålet om de private konsesjonærenes rettslige status må ses i sammenheng med de øvrige endringer som foretas, og at også dette spørsmål bør gjøres til gjenstand for forhandlinger med ESA.

Disse medlemmer mener videre at fraværet av konsesjonsregler for de konsesjonsfrie anleggene må endres - slik at disse gjøres tidsbegrenset med den samme konsesjonstid som øvrige aktører.

Utvalgsmedlem Felix er enig med flertallet i at de private konsesjonærene som et ledd i omleggingen av konsesjonsreglene, gis nye konsesjoner for 60 år. Det forutsettes at også fremtidig bruk av kraften skal knyttes opp mot industriproduksjon i Norge.

7. Utleie av kraftanlegg

Medlemmene Felix, Lund og Nordlund støtter forslaget om adgang til utleie av kraftanlegg, med den forutsetning at absolutt leietid begrenses av den samlede konsesjonstiden på 60 år. For mange elere vil en utleie kunne være et hensiktsmessig alternativ til å selge kraftanleggene, og flere leieavtaler er inngått i de senere år. Disse leieavtaler viser også at samlet leieverdi i en langsiktig leieperiode kan tilsvare det som ville ha vært salgssummen.

Det er likevel disse medlemmers syn at det for dagens kommunale eiere ikke vil være tilstrekkelig for å unngå et sterkt salgspress å tilby en leiemodell. Mange av dagens kommunale eiere utøver et aktivt eierskap, og foretakene har bygget opp et omfattende administrativt og teknisk apparat for å drifte kraftanleggene. En leiemodell kan ikke settes i stedet for slik aktiv drift, men vil bare være et alternativ for de eiere som ser på kraftverksdriften som en ren økonomisk virksomhet.

8. Forkjøpsrett

Utvalget har ikke tatt stilling til spørsmålet om dagens regler om forkjøpsrett skal videreføres. Forkjøpsspørsmålet er heller ikke nevnt i mandatet til Hjemfallsutvalget.

Disse medlemmer vil vise til at forkjøpsrettsbestemmelsen i industrikonsesjonsloven § 4 kom inn i loven i 1992 i forbindelse med EØS-avtalen. Den norske stats begrunnelse for å styrke forkjøpsretten var å sikre "en viss rasktvirkende kontroll" med den betydelige produksjonskapasitet som eides av "offentlige" selskaper. (Ot.prp. nr 82 (1991-92) s.12)

Disse medlemmer mener gjeldende forkjøpsbestemmelse bør videreføres, på samme måte som den norske stat også har forkjøpsrettigheter på norsk sokkel.

9. Eierskapet og føre-var prinsippet

Avslutningsvis vil disse medlemmer vise til at det uansett endringer i hjemfalls- og konsesjonsreglene, vil oppstå stor usikkerhet rundt det fremtidige eierskapet i vannkraftsektoren. Denne usikkerheten skyldes at dagens regler har ført til en betydelig innelåsning i eierstrukturen, og at nye regler vil gi en umiddelbar og fri markedsåpning. Det gjelder samtlige hjemfallsmodeller som er presentert i denne utredningen. Samtidig gjør det generelle presset på kommuneøkonomien at mange kommunale eiere vil bli tvunget til å vurdere salg eller uteie, selv om lønnsomhetsbetraktninger isolert skulle tilsi fortsatt eierskap.

For disse medlemmer er hjemfallsordningen og forkjøpsordningen i en slik situasjon også uttrykk for et føre-var prinsipp, som bør gjelde på en så viktig samfunnssektor. Dersom utviklingen i eierskapet og i driften på vannkraftsektoren skulle ta en retning som nasjonalt ikke anses ønskelig, vil den norske stat gjennom disse ordningene i alle fall på lang sikt ha sikret en nasjonal kontroll. Så lenge vi i dag ikke vet hvilke styringsbehov og hvilke styringsmidler det vil være behov for i en fjern fremtid, bør vi i dag ikke gi slipp på de styringsmidler som har eksistert i snart hundre år. Det bør i tilfelle senere generasjoner ha frihet til å bestemme.

10. Betydning for kommuneøkonomien

Det følger av Utredningsinstruksen av 18. februar 2000 nr 108 punkt 2.3 at utvalget skal vurdere økonomiske og administrative virkninger lovforslaget utvalget vil fremme vil ha for Staten, fylkeskommuner og kommuner.

Analysen skal innholde en grundig og realistisk vurdering av hvilke samfunnsøkonomiske virkninger lovforslaget vil ha for nevnte parter herunder på deres utgifts- og inntektsforhold, se instruksen punkt 2.3.1.

I denne sammenhengen nevnes det at fylkeskommuner og kommuner i berøres betydelig grad av en lovendring. De eier om lag 40 - 50% av kraftproduksjonen i Norge. Videre er de vertskommuner.

I tillegg vil den fremtidige organiseringen av kraftproduksjonen og lokaliseringen av kraftselskapenes administrasjoner ha stor betydning for næringsutviklingen i regionene foruten påvirke regionenes inntekter gjennom skatter og avgifter. Dette skal også utredes, se instruksen punkt 2.3.2.

Det er ikke usannsynlig at endringer i hjemfallsinstituttet vil utløse nedsalg fra kommunal sektor. Dette gjelder særlig dersom lovtidspunktsmodellen vedtas. Dette vil forårsake betydelige kapitalinntekter for de kommunene og fylkeskommunen som selger. Dette vil igjen øke deres kjøpekraft.

Samlet må det derfor legges til grunn at en endring av hjemfallsinstituttet vil ha store konsekvenser for kommunesektorens inntektsforhold. Dette kan igjen foranledige tiltak overfor overføringer mellom stat og kommune.

Foreliggende NOU om nye regler om hjemfall mangler en tilstrekkelig omtale av forannevnte utvikling og hvilke konsekvenser den antas å kunne få for fylkeskommuner og kommuner. Dette er skadelig for den videre lovgivningsprosessen da dette skaper usikkerhet om de økonomiske konsekvensene av lovendringsforslagene. Dette gjelder særlig dersom lovtidspunktsmodellen skulle bli vedtatt.

VEDLEGG 3

FAKTA - DAGENS LOVERK

"Panikklovene" av 1906

På siste halvdel av 1800-tallet begynte enkelte fosseoppkjøpere å operere i Norge. Oppkjøperne "fossespekulantene" kjøpte opp det de anså som utvinnbare fallrettigheter fra grunneiere rundt i landet. I mange tilfeller ble eiendomsretten solgt videre til bakmenn i utlandet med god fortjeneste. Høye vannfall og dype fjorder la et grunnlag for at enkelte pionerer så mulighetene for industri basert på fossekraft i Norge. I 1906 eide utlendinger over $\frac{3}{4}$ parter av fossene som var bygd ut. I Europa, utenom Norden var det vanlig at vassdragene tilhørte det offentlige. Industrialiseringen i Norge aktualiserte behovet for kraftforsyning og den ble en viktig del av oppbyggen av en nasjonal økonomi. Å forvalte naturressursene på best mulig måte for det norske samfunn ble ansett som en viktig offentlig oppgave. Uviklingen av konsesjonslover og offentlige reguleringer resulterte i "panikklovene" av 1906.

Utlendinger eller aksjeselskap måtte heretter bli innvilget konsesjon for å kjøpe utbyggingsrettigheter.

Industrikonsesjonsloven av 1909 – hjemfallsinstituttet (endring 1917)

Vilkår om hjemfall ble tatt inn i konsesjonsloven av 1909. Hjemfall til staten skulle sikre at fallrettigheter på private hender med tiden ble underlagt offentlig eierskap. Kommuner ble på lik linje med staten ansett som del av offentlige forvaltningen. Staten og kommuner var derfor unntatt konsesjonsplikt. Konsesjonsvilkårene som ble satt i "forløperen" til Industrikonsesjonsloven var pålagt konsesjonsplikt i 60 år for vannfall over 1.000 naturhestekrefter. Hjemfall innebærer at staten vederlagsfritt overtar rettigheter til vannfall med tilhørende anlegg. Det ble videre fastsatt at inntil en tredjepart av verdien av hjemfallets inntreden skulle tildeles de kommuner hvor anleggene var plassert. Konsesjonsreglene for private aktører ble ytterligere presisert ved lovendringen i 1917.

Ved lovendring i 1969 ble det innført konsesjonsplikt også for norske kommuner og fylkeskommuner, men med tidsbegrenset konsesjon. Man så ingen grunn til å innføre vilkår om hjemfall for disse. For private aktører ble konsesjonstiden satt til 60 år, men ordningen med foregrepet hjemfall inntil 25 år før utløpet av konsesjonen ble innført.

Ved lovendring i 2004 ble grensen for konsesjonspliktige private vannkraftverk økt til 4 000 naturhestekrefter. Dette for å kunne legge til rette for utbygging av små kraftverk uten en forutgående omfattende konsesjonsbehandling.

Vassdragsreguleringsloven av 1917

Med den økende industrialiseringen var vassdragsloven av 1887 dårlig tilpasset. Lovendringen av 1917 innebar at vassdragsreguleringer som fremmet industrielle formål ble konsesjonsbelagt (60 år). Det ble gjort unntak for kommuner som kunne meddeles konsesjon på ubegrenset tid. Lovgiver innførte hjemfallsrett for staten ved konsesjonstidens utløp. Reguleringsanlegget med tilliggende grunn,

rettigheter, bygninger og innretninger kunne staten kreve avstått uten godtgjørelse.

Ved lovendring av 1969 ble innført krav om at anleggene ved konsesjonstidens utløp skal være fullt ut i driftsmessig stand. Videre ble det ved lovendringen i 1992 inntatt adgang til å revidere konsesjonsvilkårene 30 år etter konsesjonstidspunktet.

Energiloven av 1990

Loven la grunnlaget for omfattende endringer i norsk kraftforsyning. Alle kraftforetak, uavhengig av eierstruktur og selskapsform reguleres gjennom energiloven. Kraftsektorene endret karakter fra å være forsyningsorientert til å bli markedsorientert. Myndighetene ønsket bl.a. å endre energipolitikken til et mer effektivt virkemiddel for å oppnå samfunnsøkonomisk best mulig utnyttelse av energiresursene. Det ble dannet et marked for produksjon og omsetning av kraft, og i dag utgjør Norden et felles kraftmarked. Nettvirksomheten ble underlagt monopolregulering.

Andre lover og statlige styringsinstrukser

Stortinget gir to overordnede instrukser for myndighetsutøvelse hva gjelder forvaltningen av vassdragsressursene, Samlet plan og Verneplaner for vassdrag.

Samlet plan kategoriserer mulige vannkraftprosjekter med sikte på en eventuell fremtidig konsesjonsbehandling. Prosjektene deles inn i to grupper som angir hvor fordelaktig den konkrete utbyggingen vil være. Her avveis hensynene til utbyggingsverdi og grad av konflikt ift. brukerinteresser, miljøinteresser mv.

Verneplan for vassdrag vedtas av Stortinget. Det er i dag ikke adgang til å gi konsesjoner til kraftutbygging i vernede vassdrag. I perioden 1973-1993 er det truffet vedtak om fire verneplaner. Vedtakene fattes med hjemmel i Vannressursloven av år 2000.

Plan og bygningsloven legger rammevilkårene for kommunenes arealplaner. Plansystemet er knyttet til overordnede rikspolitiske retningslinjer og lovverk, og sørger på den måten for at vassdragstiltak følges opp i kommuneplanene.

Skattesystemet og grunnrenten for kraftnæringen omfatter særskilte regler slik at del av overskuddet i vannkraftproduksjonen tilfaller det offentlige, herunder utbyggingskommunene.

Inndragning av grunnrenten er et generelt akseptert samfunnsøkonomisk mål. Grunnrenten defineres som "den kapitalavkastningen utover normalavkastningen". Den oppstår når knappe naturressurser som utnyttes i produksjonen gir opphav til overskudd utover normal avlønning til arbeidskraft og kapital.